

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Kira Andersson

Äänikirja mediatuotteena Suomessa 2019

Erityispiirteet, kulutustottumukset ja kehityskohteet

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi AMK

Elokuvan, television ja radion koulutusohjelma

Opinnäytetyö

27.11.2019

Tekijä(t) Otsikko	Kira Andersson Äänikirja mediatuotteena Suomessa 2019 - Erityispiirteet, kulutustottumukset ja kehityskohteet
Sivumäärä Aika	46 sivua + 2 liitettä 27.11.2019
Tutkinto	Medianomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Elokuva, televisio ja radio
Suuntautumisvaihtoehto	Radio ja televisio
Ohjaaja	Lehtori Antti Pönni
<p>Tämä opinnäytetyö on yleiskatsaus äänikirjojen nykytilanteeseen ja tutkimus niiden kuluttamistottumuksista Suomessa 2020-luvulle siirryttäessä. Työssä käydään läpi käyttäjäkokemusten lisäksi äänikirjan historiaa ja kehitystä, sekä pohditaan äänikirjojen tulevaisuutta. Äänikirjaa käsitellään työssä lähinnä kokonaisuutena, johon kuuluu fyysisen tai digitaalisen tallenteen lisäksi kuuntelemista varten kehitetyt laitteistot ja sovellukset. Tutkimuskysymyksiä olivat: Miten äänikirjoja kulutetaan tällä hetkellä? Mitkä ovat äänikirjojen mahdollisia kehityskohteita? Millainen äänikirjojen tulevaisuus voisi olla?</p> <p>Tutkimusmateriaalia opinnäytetyötä varten on kerätty mm. Internetistä ja kirjastoista. Parhaiten tietoja kertyi äänikirjojen kuluttajille toteutetulla kyselytutkimuksella. Kyselytutkimuslomake oli vastattavana mm. muutaman äänikirjajakelijan Internet-sivustoilla ja useammassa paikassa facebookissa. Kysymyksiin tuli laadukkaita vastauksia, joita on analysoitu sekä kvantitatiivisesti, että kvalitatiivisesti. Vastajilla oli mahdollisuus myös esittää omia kehitysehdotuksiaan, ja niitäkin tuli runsaasti. Lisäinformaatiota opinnäytetyöhön on saatu haastattelemalla muutamia äänikirja-alalla työskenteleviä henkilöitä sekä erinäisistä lehtiartikkeleista. Aikaisempia tutkimuksia aiheesta löytyi vähänläisesti. Tulevaisuuspohdinnoissa on huomioitu kyselyyn tulleet vastaukset, haastatteluista saadut tiedot, sekä kahden kuluttajien käyttötottumuksista aiemmin kirjoitetun pro gradu –työn tutkimustuloksia.</p> <p>Opinnäytetyötä ei ole suunnattu erikseen millekään tietylle taholle, eikä sitä ole tehty kaupallista tai kirjallisuudentutkimuksellista näkökulmaa painottaen. Työn tarkoituksena on avata lukijoille, ketkä äänikirjoja kuuntelevat ja miten, missä, millä sekä minkälaisia kirjoja kuunnellaan. Tutkimustuloksista voivat hyötyä niin kustantajat, tuottajat, jakelijat, kuin kuluttajatkin. Tulevaisuuskenaariot kiinnostanevat myös monia tahoja.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella ns. tyypillinen äänikirjan kuuntelija on vuonna 1976 syntynyt helsinkiläinen nainen, jolla on alemman korkeakouluasteen tutkinto. Hän kuuntelee äänikirjoja päivittäin kotonaan suoratoistona matkapuhelimensa äänikirjasovelluksella. Eniten hän kuuntelee jännitys-/rikoskirjoja, joita hän hankkii maksamansa kuukauden mittaisen kuunteluajan puitteissa. Joskus hän lainaa Internetin kautta kirjastonkin äänikirjoja. Hän pitää edelleen kovasti myös painetuista kirjoista, vaikka äänikirjoja runsaasti kuunteleekin.</p> <p>Tulevaisuutta on hankala tarkasti ennustaa. Äänikirjat ovat seuranneet koko olemassaolonsa ajan tekniikan kehitystä. Teknologian saralla eletään nyt todella nopean kehityksen ja muutosten aikaa. Tämä vaikuttaa varmasti sekä äänikirjoihin, koko kirjakustannusalaan, että kirjojen myyntiin ja jakeluun. Tämän hypoteesin kannalla olivat myös äänikirja-alan asiantuntijat. Selkeitä muutoksia tullaan näkemään jo aivan lähivuosina.</p>	
Avainsanat	Äänikirja, e-äänikirja, e-kirja, e-kirjasto, kirjakustannus, ääni

Author(s) Title	Kira Andersson Audio Book as a Media Product in Finland 2019 - Characteristics, Consuming Practices and Development Needs
Number of Pages Date	46 pages + 2 appendices 27 November 2019
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film, television and radio
Specialisation option	Radio and television
Instructor	Antti Pönni, Principal Lecturer
<p>This Bachelor's thesis is an overview of audio books and a consumer habit research on audio book users. In addition to user experiences, it also discusses the history of audio books, their development and their future. The term "audio book" is used here to represent both the actual product and the equipment and applications needed for listening to the books. The research questions were: How do people consume audio books in Finland today? Do audio books have some possible development targets? What does the future of audio books look like?</p> <p>The research material was sought from libraries and the Internet. The main research material was gathered with a survey targeted to audio book listeners. The respondents also had a chance to bring forward their own proposals for improvement. The survey form was distributed through book distributors' Internet pages and through Facebook. The answers were analyzed quantitatively and qualitatively. More information was gathered by interviewing four professionals working in the audio book branch. Earlier studies on the matter were quite hard to find. Two earlier master's thesis on the matter were used as comparison material when pondering on the future.</p> <p>This Bachelor's thesis is not created for any certain trade or field, nor does it have commercial or literary point of view. The aim of this thesis is to introduce audio book consumers and their consuming habits to its readers. The results of the research and the survey can be used by publishers, producers, distributors, as well as consumers. The future scenarios are also bound to interest some quarters.</p> <p>The survey results showed that at the moment, the most typical audio book consumer in Finland is a 43-year old woman, who lives in Helsinki and has a Bachelor's degree. She listens to audio books every day at her home. She listens them directly from the Internet by using her mobile phone application. Mystery and crime books are her favorites. She usually buys a month of non-restricted listening time, but sometimes she lends audio books from the library via Internet, too. Even though she actively listens to audio books, she enjoys printed books as well.</p> <p>The future is really hard to predict accurately. Audio books have throughout their whole existence followed the progress of the technology. Technology then again is developing really fast right now, and things progress and change rapidly. The progress is bound to have an effect on audio books as well as on the whole book publishing industry. This is a prospect that audio book trade professionals also agree with. Noticeable changes are surely to be seen in the near future.</p>	
Keywords	Audio book, e-audio book, e-library, e-book, book publishing

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Äänikirjan määritelmä	3
3	Äänikirjan historia ja kehitys	4
4	Äänikirjojen nykytilanne	7
4.1	Äänikirjojen tuotanto	8
4.1.1	Tekijänoikeudet	10
4.1.2	Äänikirjojen lukijat	12
4.2	Äänikirjojen myynti	15
4.2.1	Kokonaismyynnin kehitys 2013–2018	15
4.2.2	Kirjojen myynnin jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuonna 2018	17
4.2.3	Sähköisten äänikirjojen myynnit vuonna 2018	18
5	Kyselytutkimus äänikirjojen kuluttajille	19
5.1	Kyselytutkimukseen vastanneiden taustatietoja	20
5.2	Kyselytutkimukseen vastanneiden kulutustottumuksia	22
5.3	Kyselytutkimukseen vastanneiden kehitysehdotuksia ja mielipiteitä	31
5.4	Tämän päivän äänikirjakuuntelijan ”tyyppiesimerkki”	36
5.5	Omia ja äänikirja-alan ammattilaisten ajatuksia äänikirjan tulevaisuudesta	37
6	Lopuksi	44
	Lähteet	46
	Liitteet	
	Liite 1. Kyselytutkimuslomakkeen kysymykset	
	Liite 2. Sähköpostihaastattelun kysymykset	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni tarjoaa katsauksen äänikirjojen kokonaistilanteeseen ja niiden kulutustottumuksiin tämän ajan Suomessa. Lisäksi pohdin äänikirjojen tulevaisuutta ja nostan esiin muutamia mahdollisia tulevaisuusskenaarioita. Käsittelen opinnäytetyössäni äänikirjaa pitkälti kokonaisuutena, johon kuuluu itse fyysisen tai digitaalisen tallenteen lisäksi myös niiden kuuntelemista varten kehitetyt laitteistot ja sovellukset. Tutkimuskysymyksiäni olivat: Miten äänikirjoja kulutetaan tällä hetkellä Suomessa ja ovatko äänikirjojen kulutustottumukset kenties muuttuneet viime vuosina? Mitkä ovat äänikirjojen mahdollisia kehityskohteita? Millaiselta äänikirjojen tulevaisuus näyttää?

Äänikirja kiehtoi minua tutkimuskohteena, sillä se on tuotteena samaan aikaan sekä vanha, että verrattain uusi. Äänikirjoja valmistettiin jo 1800-luvulla näkövammaisille lainsäätäjiksi, ja vaikka niitä valmistettiin kaupalliseenkin käyttöön 1950-luvulla, niin ne ovat käytännössä nousseet suuren yleisön käyttöön vasta tällä vuosikymmenellä. Päädyin tutkimaan äänikirjoja myös siksi, että koin niiden olevan hyvin ajankohtainen aihe. Äänikirjojen kuluttaminen ja myynti ovat kasvaneet hurjasti lähivuosina, ja niitä myös markkinoidaan todella paljon. Äänikirjat herättävät paljon keskustelua ja kiinnostusta mm. niin mediassa, jakelijoiden kesken, kuin äänikirjoille luoduissa sosiaalisen median keskusteluryhmissäkin. Tuotteen verottamista on juuri muutettu ja mietin, minkälaisia vaikutuksia asialla voisi olla? Lisäksi äänikirjojen yhteydessä on lähiaikoina toistunut kysymys tekijänoikeuslain muuttamisesta, mikä on mielestäni huomionarvoinen asia.

Opinnäytteeni tutkimustieto pohjautuu erityisesti äänikirjojen käyttäjille tekemääni kyselytutkimukseen, jolla selvitin äänikirjojen kulutustottumuksia sekä äänikirjojen kuluttajien kehitystoiveita äänikirjojen suhteen. Analysoin vastauksia sekä kvantitatiivisesti, että kvalitatiivisesti. Pyrin laittamaan kyselyn esille useaan paikkaan, jotta löytäisin siihen mahdollisimman monipuolisia vastaajia. Kyselytutkimuslomake oli vastattavana mm. eräitten yritysten ja organisaatioitten verkko- ja/tai sosiaalisen median sivuilla sekä useampien äänikirja-aiheisten ryhmien sosiaalisen median sivustoilla. Kyselytutkimuksen lisäksi haastattelin muutamia äänikirja-alan toimijoita. Lisäksi hain informaatiota eri artikkeleista ja luin äänikirjoista kertovaa kirjallisuutta. Seurasin myös eri harrasteryhmissä

käytäviä keskusteluita ja osallistuin joihinkin keskusteluihin itsekkin. Tulevaisuuspohdintojeni tukena ja pohjana käytin tutkimuksistani saamiani tietoja sekä omia kokemuksiani äänikirjoihin liittyen.

Etsiessäni ja kerätessäni materiaalia tutkimustani varten, huomasin, että äänikirjoista löytyi hyvin vaihtelevasti tietoa. Etsin tietoja lähinnä Internetistä ja kirjastoista. Verkossa törmäsin ensimmäiseksi valtaisaan jakelijoitten äänikirjamainosten tulvaan ja muuta informaatiota joutui hieman kaivelemaan. Alussa koin ylipäättään, että tiedon etsintä oli hankalahkoa tiedon pirstaloituneisuuden takia. Myös työni pohjamateriaaliksi kaipaamani informaation määrä vaikutti ensin vähäiseltä. Tutkimusteni edetessä huomasin, että vaikka tieto olikin pieninä osasina, niin sitä loppujen lopuksi löytyi runsaammin. Pirstaleisuus teki kuitenkin tietojen koonnista aikaa vievää ja suurempien kokonaisuuksien rakentaminen oli välillä raskasta. Eri lehtien artikkeleista löytyi suhteellisen monipuolisesti materiaalia, mutta koska äänikirjat ovat olleet läpi elinkaarensa sidoksissa tekniikkaan, ja tekniikan ja teknologian saroilla on viime vuosien aikana kehitytty suorastaan harppauksittain, niin suhteellisen tuoreetkin artikkelit aiheeseen liittyen saattoivat olla jo vanhentuneita sisällöltään. Tämäkin seikka hidasti työn etenemistä, sillä näiden kohdalla jouduin tekemään runsaasti selvitystyötä, jotta sain käsiini tuoreita tietoja ja lähteitä ja pystyin tarjoamaan mahdollisimman ajantasaista informaatiota opinnäytetyössäni.

Luin myös eräitä historiikkeja alaan ja alan yrityksiin sekä organisaatioihin liittyen, sekä muutaman äänikirjoja eri tavoin käsittelevän ja esittelevän kirjan. Aiheeseeni liittyvää kirjoittelua löysin lisäksi erilaisista blogikirjoituksista. Niitä oli antoisaa lukea, vaikka en varsinaisesti muuten koe blogien seuraamista tai lukemista omakseni. Lukemissani blogeissa oli sekä ammatillista informaatiota alasta, että paljon äänikirjojen kuunteluvinkkejä ja erilaisia käyttökokemustarinoita. Mielenkiintoisia ja moninaisia kirjoituksia löytyi lisäksi vielä erilaisten äänikirjoihin liittyvien ammattilais- ja harrasteryhmien keskustelupalstoilta ja keskusteluryhmistä.

Opinnäytetyöni kirjoittamisen loppupuolella löysin lisäksi vielä kaksi pro gradu -työtä, joissa oli myös tutkittu äänikirjojen senhetkisiä kulutustottumuksia. Toinen työ oli vuodelta 2008 ja siinä oli tehty kyselytutkimus äänikirjojen kuluttajille. Toinen työ oli vuodelta 2014 ja siinä oli tehty kyselytutkimus äänikirja-alalla toimiville henkilöille. Molemmat kirjoittajat olivat pohtineet myös äänikirjojen tulevaisuutta. Näitä oli mielenkiintoista vertailla omien tutkimusteni tuloksiin ja pohdintoihini.

Äänikirjoista löytyi loppujen lopuksi sen verran paljon materiaalia, että tutkimusta olisi halutessaan voinut laajentaa huomattavastikin. Tutkimukseni perusteella koko äänikirjaila elää muutosten aikaa, ei vain pelkkä tuote. Aiheesta kiinnostuneille antaisin vinkiksi seurata mm. äänikirjan ja kirjaston välistä suhdetta, e-äänikirjojen tulevia muutoksia ja uuden teknologian vaikutuksia äänikirjoihin. Edellä mainituissa aiheissa on varmasti myös tuleville opinnäytetyön tekijöille hyviä osa-alueita, joihin syventyä.

2 Äänikirjan määritelmä

Äänikirja on kuunneltavaksi tarkoitettu äänimuotoon tallennettu kirjallinen teos. Äänikirjassa voi olla joko ihmisen tai puhesyntetisaattorin puhuman tekstin lisäksi muita äänitehosteita. Toisin kuin kuunnelmassa, äänikirjassa tekstiä ei kuitenkaan ole dramatisoitu, toisin sanoen yksi tai useampi lukija lukee teoksen kaikkien henkilöiden repliikit, mukaan lukien tekstin, alkuperäisessä tai lyhennetyssä muodossaan. (Wikipedia 2019.)

Äänikirjoja on olemassa fyysisessä muodossa, kuten C-kasetteina ja CD-levyinä, sekä digitaalisina tallenteina, kuten MP3-tiedostoina. Äänikirjoja voidaan kuunnella eri formaattien kanssa yhteensopivilla laitteilla, kuten kasetti- tai CD-soittimilla, äänikirjoja varten erikseen suunnitelluilla laitteilla, tietokoneilla ja erilaisilla mobiililaitteilla. Digitaalisia äänikirjoja voidaan ladata joko kuuntelulaitteelle tai omaan, verkossa olevaan ”kirjahyllyyn”, josta niitä voi halutessaan kuunnella (ilman verkkoyhteyttäkin), tai niitä voidaan kuunnella myös suoraan verkosta. Digitaalisten äänikirjojen kuuntelua varten löytyy erilaisia sovelluksia, ohjelmistoja sekä alustoja.

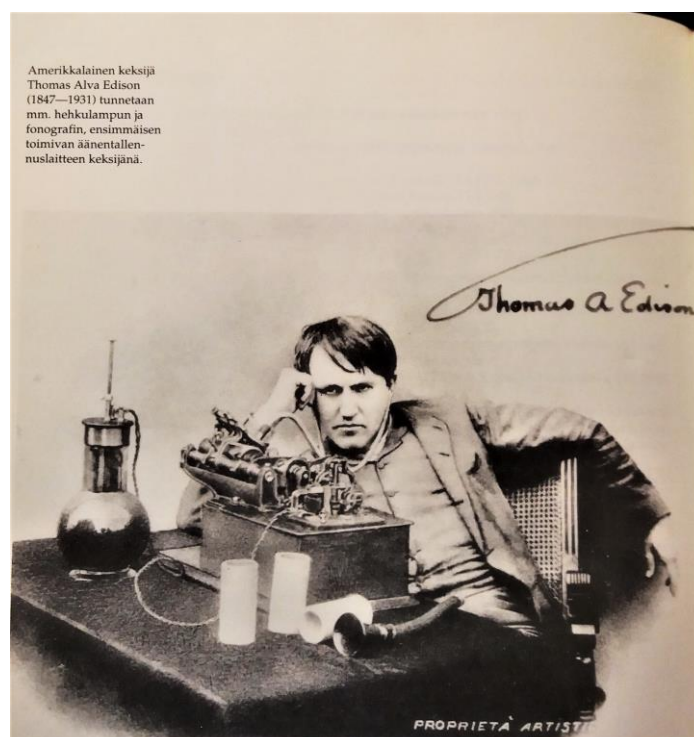
3 Äänikirjan historia ja kehitys

Äänikirjat ovat vuosien varrella käyneet läpi monia kehitysvaiheita ja aaltomaisia esiin- nousuja. Tarkoitan tässä yhteydessä äänikirjoja sekä omana tuotteenaan, että tuoteko- konaisuutena, johon kuuluu kirjojen kuuntelemista varten valmistetut laitteistot, ohjelmi- sot ja sovellukset. Äänikirjojen kehittymisvaiheisiin on pitkälti aina vaikuttanut niiden kuuntelemiseen käytetyn teknologian kehittyminen.

Äänikirjat syntyivät 1800-luvun loppupuolella, silloisen äänentoistolaittekehittelyn tulok- sena. Yksi tämän keksinnön suurimmista käyttötarkoituksista oli auttaa näkövammaisia (Keravuori 1990, 105.)

Vuonna 1877 Thomas Edison teki maailman ensimmäisen äänilevyn, joka samalla oli myös ensimmäinen äänikirja. Hän luki levyllä lastenrunon ”Mary had a little lamb”. Levy ei ollut ensimmäinen äänikirja vain siinä mielessä, että se loi tekniset edellytykset kirjojen äänittämiselle. Edison itse katsoi keksintönsä olevan hyödyksi nimenomaan näkövammaisille. Hakiessaan patenttia Tin Foil Phonograf – äänentoistolaitteelleen hän luetteli sille kymmenen mahdollista käyttötarkoitusta. Listalla järjestyksessä toi- nen käyttötarkoitus oli äänittää ”fonografikirjoja, jotka puhuvat sokeille. (Keravuori 1990, 105.)

Kuvio 1. Äänikirjan ensimmäisenä patentoi Thomas Alva Edison (Keravuori 1990, 104).

Näkövammaisille oli tätä ennen jo 1700- ja 1800-luvuilla kehitetty erilaisia luku- ja kirjoitustapoja, kuten tänäkin päivänä vielä käytössä oleva pistekirjoitus. Luku- ja kirjoitustavat auttoivat näkövammaisia opiskelemaan, vaikkakin opetusta oli tuolloin vielä tarjolla vain harvoille. Opetusta saaneet olivatkin yleensä joko varakkaita, tai hyväntekeväisyyden piiriin päässeitä. (Keravuori 1990, 105.)

Äänikirjoja alettiin valmistaa näkövammaisille Euroopassa ja Yhdysvalloissa 1900-luvun puolella. Koska Edisonin levyille mahtui vain muutama minuutti ääntä, se ei ollut käytännöllinen esimerkiksi juuri opetusta ajatellen. Äänikirjatekniikkaa kehitettiin näin ollen eteenpäin, ja Yhdysvalloissa aloitettiin sen seurauksena 1920-luvulla 33 ½ kierrosta minuutissa pyörivän levyn valmistus. Äänilevyjen soittamista varten kehitettiin useita erilaisia laitteita ja pyörimisnopeuksia. (Keravuori 1990, 105–106.)

1930-luvulla saksalainen Badische Anilin- und Soda-Fabrik (BASF) valmisti levysoitinten rinnalle uuden soittolaitteen, magnetofonin. Magnetofoni otettiin aktiiviseen käyttöön äänikirjojen kuuntelemista varten 1950-luvulla. Magnetofoninauhat olivat kestäviä ja niihin mahtui enemmän materiaalia, mutta nauhan soittamiseen käytettävä laite oli näkövammaisille hankalakäyttöinen. Lisäksi laite oli iso ja kömpelö. Innovointi jatkui, ja Englannissa Royal National Institute for the Blind kehitti näkövammaisille käyttöystävällisemmän vaihtoehdon, kasetin. Kasetti tuli magnetofonin kilpailijaksi jo 1960-luvulla. Kasetit ja niiden soittolaitteet valmisti Clarke & Smith International Ltd. Markkinoille tuli vuonna 1965 sellainen kasetti, jolle saatiin äänitettyä jopa 12 tuntia materiaalia. Lisäksi kasetteja varten valmistettiin entistä pienempi ja kevyempi magnetofoni. Tämä yhdistelmä olikin sen jälkeen käytössä monissa paikoissa, mutta Yhdysvaltoja ja monia Euroopan maita tuote ei silti tavoittanut. Yhdysvalloissa ja Englannissa oli jo tähän mennessä laajat äänikirjakokoelmat. Näistä ensin mainitussa toimi myös vuodesta 1951 alkaen Recording for the Blind – järjestö, joka äänitti ilmaiseksi opiskelijoille oppikoulun ja yliopiston kursikirjoja sekä ammattikirjallisuutta. American Foundation for Overseas Blind – järjestö tuki lisäksi eurooppalaista äänikirjatuotantoa avaamalla Pariisiin ääninauhastudion 1950-luvun puolivaiheilla. Siellä oli tarkoitus pitää yllä listaa kansainvälisistä ääninauhoista ja siellä pystyi tekemään ääninauhoista kopioita. Pohjoismaissa sitten taas ei tallennettu äänikirjoja levyille ollenkaan, vaan tallennus tapahtui nauhoille. Euroopassa oli vallalla ajatus, että äänilevyn käsitteleminen saattaisi olla näkövammaisille liian hankalaa. (Keravuori 1990, 106.)

Maailmalta äänikirjat siirtyivät hiljalleen myös Suomeen. Suomessa tiedettiin jo 1930-luvulla äänilevyille luetuista kirjoista, mutta mm. sota-aika ja Sokeain kirjaston taloudellinen tilanne venyttivät äänimateriaalin saapumista 1950-luvulle asti. ”Tammikuussa 1951 Kirjoja sokeille – yhdistys päätti tilata magnetofonin ja anoa varoja ”erikoisvalmisteisten toistolaitteiden” hankkimiseksi lainaajilleen.” (Keravuori 1990, 107.)

Sota-aikana näkövammaisten määrä kasvoi, ja moni sodassa näkönsä menettänyt ei osannut pistekirjoitusta. Kun äänikirjoja sitten alkoi tulla saataville vuonna 1955, kirjat nauttivat suurta suosiota erityisesti juuri sellaisten henkilöitten keskuudessa, jotka eivät osanneet pistekirjoitusta. (Celian historia.)

Tästä lähtivät eteenpäin suunnitelmat laajentaa Sokeain kirjastoa ja valmistaa sekä lainata myös äänikirjoja. Viisi- ja kuusikymmenlukujen aikana perustettiin mm. äänikirjatoimikunta, ja äänitysstudioita. Esille nousivat myös tekijänoikeuksiin liittyvät kysymykset, ja Suomessa säädettiinkin uusi tekijänoikeuslaki vuonna 1961, jossa oli mukana pykälä, jonka mukaan: ”...kirjallisesta tai sävellysteoksesta saa valmistaa kappaleita pistekirjoituksella tai äänittämällä sokeain lainakirjastotarkoituksiin.” (Celian historia.)

Ensimmäiset äänikirjat Suomessa olivat:

Guareschi: ”Isä Camillon kylä”
 Guareschi: ”Isä Camillon paluu”
 Halonen: ”Taiteen juhlaa ja arkea”
 Järnefelt: ”Isänmaa”
 Kokko: ”Laulujoutsen”
 Linna: ”Tuntematon sotilas”
 Mannerheim: ”Muistelmat, lyhennetty painos”
 Munsterhjelm-Harva: ”Tarinoita suosikkieläimistämme”
 Selinko: ”Desirée”
 Seton: ”Villejä eläimiä”
 Sillanpää: ”Hurskas kurjuus”
 Sillanpää: ”Ihmisiä Suviyössä”
 Soini: ”Nuori Aleksis”
 Talvio: ”Kurjet”
 Talvio: ”Pimeänpirtin hävitys”
 Väre: ”Että pitikin sattua”
 (Keravuori 1990, 112).

Seuraava suurempi muutos äänikirjoihin Suomessa tuli, kun avokeloista siirryttiin kasetteihin. Tämä tapahtui 1960- ja 1970-lukujen taitteessa. Kasetit olivat paljon kestävämpiä kuin nauhat ja lisäksi niihin mahtui huomattavasti enemmän materiaalia. Kasetit olivat myös hyvin edullisia. Käytön leviämistä auttoi lisäksi valtiolta päin tullut tuki, sillä tätä ennen näkövammaisille oli tuotettu äänikirjoja lähinnä vapaaehtoisvoimin ja yhdistysten

toimien avulla. (Keravuori 1990, 119–120.) Sokeain kirjasto siirtyi yhdistyksiltä valtiolliseksi kirjastoksi vuonna 1978. Kirjaston nimi muutettiin samalla Näkövammaisten kirjastoksi. Siirtymisen jälkeen tehtiin muutos, jonka tuloksena äänikirjojen lainausmahdollisuus tuli myös muille äänikirjoja tarvitseville kuin vain näkövammaisille. Näin myös lukemista hankaloittavista tai estävistä sairauksista tai vammoista kärsivät pääsivät hyötymään äänikirjoista. Kasetteja ja kasettisoittimia pystyi lainaamaan vuodesta 1972 alkaen. (Celian historia).

Philipsin 1960-luvulla kehittämä C-kasetti syrjäytti Suomessa Clarke & Smith – kasetit 1980- ja 1990-lukujen aikana (Celian historia).

Vuonna 2004 Celia alkoi tehdä äänikirjoja digitaalisina Daisy-kirjoina, joita lainataan yhä cd-rom-levyille tallennettuna. C-kasettien lainaus loppui kokonaan vuonna 2007. Vuodesta 2008 alkaen ääni- ja pistekirjat on lainattu ns. omakirjalainauksena. (Celian historia.)

2000-luvun puolella äänikirjoja on tuotu muutamaan otteeseen voimakkaammin markkinoille, ja aivan lähivuosina äänikirja on jälleen noussut uuteen nousumurrokseen teknologian kehityksen siivittämänä.

4 Äänikirjojen nykytilanne

Äänikirjoja saa nykyään monissa eri formaateissa, kuten C-kasetteina, CD-levyillä, MP3- ja MP4-tiedostoina. Fyysisiä äänikirjatallenteita voi kuunnella niiden formaattiin sopivilla soittimilla sekä erillisillä äänikirjojen kuunteluun varta vasten valmistetuilla kuuntelulaitteilla. Digitalisoituminen on lisäksi helpottanut äänikirjojen jakelua. Digitaalisia e-äänikirjoja voi kuunnella mm. tietokoneilla, tableteilla ja matkapuhelimilla. E-äänikirjoja voi joko ladata laitteelleen tai kuunnella niitä suoratoistoina. Äänikirjoja voi ostaa yksittäin, lainata kirjastoista, tai sitten maksaa tietystä ajanjaksosta, jonka aikana voi rajattomasti kuunnella kyseisen palveluntarjoajan tuotteita. Tämä kaikki edellä mainittu mahdollistaa sen, että yhä useammalla on mahdollisuus kuunnella äänikirjoja. Kirjoja voidaan myös kuunnella yhä erilaisin tavoin ja erilaisissa tilanteissa ja paikoissa. Tätä aihetta käsittelen luvussa ”Kyselytutkimukseen vastanneiden kulutustottumuksia”.

Äänikirjoja kuunnellaan koko ajan kasvavassa määrin. Niiden saavutettavuus paranee ja myös valikoima kasvaa koko ajan. Äänikirjojen tuottajia, kustantajia, valmistajia, äänittämiä, ja kaupallisia sekä ei-kaupallisia jakelijoita on useita. Äänikirjapalveluita tarjoavat mm. kaikkien kuntien kirjastot, Celia-kirjasto, Yle Areena, BookBeat, Storytel, Nextory ja Elisa Kirja. Kun laittaa Internet-selaimen hakusanaksi ”äänikirja”, esille tulee ensimmäiseksi valtavasti mainoksia. Lisäksi hakuun tulee myös erilaisia kuunteluvinkkejä ja eri sovellusten vertailuja. Äänikirjat ovat olleet lähiaikoina aika paljon esillä mediassa. Vaikuttaisi siltä, että kirja-alaa, erityisesti vielä äänikirja-alaa, seurataankin tällä hetkellä tarkasti ja muutoksista tiedotetaan aktiivisesti. Kaikesta tästä voi päätellä, että äänikirjat ovat todellakin suosittuja tällä hetkellä.

4.1 Äänikirjojen tuotanto

Vuoden 2013 tietojen mukaan äänikirjojen tuottaminen on ollut kustantajille suhteessa kalliimpaa kuin painettujen kirjojen tuottaminen. Äänikirjojen tuottamisen kustannuksia nostavat mm. lukijoiksi valittavat ammattinäyttelijät sekä äänikirjojen pienet painosmäärät. WSOY:n kustannuspäällikkö Jorma Malisen mukaan painosmäärät äänikirjoissa ovat olleet 500–2000 kappaleen välillä. Vastaavaa painettua kirjaa on saatettu kuitenkin myydä jopa 50 000 kappaletta. Kuluttajille äänikirjat ovat maksaneet 20–35 euroa. Äänikirjojen hintoja nosti myös niiden korkeampi arvonlisävero, joka oli 22 prosenttia. Painetuilla kirjoilla arvonlisäveroprosentti on ollut kahdeksan prosenttia. (Uusi Suomi 2013.) Äänikirjojen kuluttajahinnat ovat laskeneet kuluttajaystävällisemmälle tasolle vuodesta 2013. Elisa Kirjan tietojen mukaan äänikirjan kuluttajahinta on noin puolet painetun kirjan hinnasta. Edullisimmillaan äänikirjan saa Elisalta vain kolmella eurolla. (Luikku 2018.)

Verottaja on antanut uuden ohjeistuksen alkaen 1.7.2019 koskien kirjojen ja lehtien arvonlisäverotusta. Jatkossa sähköiset julkaisut, myös siis äänikirjat, ovat arvonlisäverotuksellisesti samalla viivalla. Niitä verotetaan 10 prosentin verolla aiemman 24 prosentin sijaan. (Laki Verohallinnosta (503/2010) 2 § 2 momentti.)

EU:ssa yhteisymmärryksen saaneen verokantamuutoksen takana on ALV-direktiivin muutos. Suomi on ensimmäisten EU-maiden joukossa, joissa direktiivi on viety lainsäädäntöön. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2019.)

Äänikirjapalvelu Bookbeatin Suomen liiketoiminnan kehityksestä vastaavan Sari Forsströmin mukaan äänikirjojen myyntivolyymit ovat nykyään sen verran suuria, että niiden tuotanto alkaa olla jo kannattavaa. Forsströmin mielestä ”äänikirja voi nostaa esiin painettuna massaan hukkuvia tai pienen piirin tietoon jääviä teoksia.” (Luikku 2018.)

Kirjailijan kustantajan kanssa sopima palkkioprosentti on yleensä 21–26 %. Käytännössä on ollut, että kirjailija saa osan palkkiostaan ennakkona ja osa edeltäneen vuoden myyntituloista tilitetään hänelle seuraavan vuoden keväällä. (Suomen Kirjailijaliitto.)

Celia-kirjasto (ent. Näkövammaisten kirjasto) tuottaa noin 1500 uutta äänikirjaa vuosittain. Monen asian pitää kuitenkin asettua uomiinsa, ennen kuin äänikirja on kuluttajan kuunneltavissa. Tuotantoprosessi on pitkä ja siinä on useita eri vaiheita. Äänikirjan valmistumiseen aikaa voi kulua jopa neljäkin kuukautta. (Celia 2012.)

Celia ei äänitä itse äänikirjojaan, vaan kaikki heidän tuottamansa äänikirjat äänitetään alihankintatyönä. ”Sopimuskaudella 2016–2018 Celian käyttämät äänittämöt ovat Dramafoni ja Silencio.” (Celia äänikirjan lukijat.)

Celia tekee tulevaisuudessa entistä enemmän yhteistyötä kustantajien kanssa. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että sekä Celia-kirjaston versiossa, että kaupallisessa versiossa on sama luenta. (Celia 2019.)

Celia on tehnyt elokuussa 2019 suorahankintasopimuksen yhteistuotantoa varten neljän äänittämön kanssa. Äänittämöt ovat Dramafoni, KunaLoop, Silencio ja Texteller. Sopimukset on tehty kahdeksi vuodeksi. (Celia 2019.)

Celian äänikirjan tekeminen alkaa siitä, että heidän kirjavalintaryhmänsä valitsee kirjan, josta halutaan tuottaa äänikirja kirjaston kokoelmaan. Seuraavaksi kyseiseen kirjaan pyritään löytämään mahdollisimman hyvin sopiva lukija. Kun sopiva lukija on valittu, alkaa vielä aikataulujen yhteinen suunnitteleminen ja sovittelu lukijan ja äänittämön välillä. Äänikirjojen keskimääräinen kesto on kymmenisen tuntia, mutta kirjan lukemiseen menee aikaa noin 20 tuntia. Lukija pystyy päivittäin äänittämään kirjaa muutaman tunnin

ajan. Celian tuotantopäällikkö kertoo, että ”yleensä ääni ei kestä pidempää lukuputkea, ja lukemisen intensiteettikin laskee.” (Celia 2012.)

Suomen suurin äänikirjojen tuotantoyhtiö, Silencio, tarjoaa äänikirjan tuottamiseen liittyvät palvelut tuotannon suunnittelusta toimitusratkaisuihin sekä arkistointiin. Silencio teki vuonna 2016 yli 700 äänikirjaa. He kuvaavat itseään ammattitaitoiseksi kumppaniksi, jonka kanssa tuotannon toteuttaminen on helppoa. (Silencio.)

Silencion ammattilaisten opastuksella äänikirjatuotanto on näin yksinkertaista:

1. Valitse mistä teoksesta haluat tehdä äänikirjan.
2. Valitse teokselle sopiva lukija Silencion laajasta lukijapankista.
3. Valitse missä kanavissa äänikirjaasi tullaan jakelemaan.
4. Rentoudu; äänikirjasi on valmis ja myynnissä tuota pikaa. (Silencio.)

ELive Music on esimerkki pienen kokoluokan äänikirjatuottajasta. Yritys on pienkustantamoihin sekä omakustannekirjoihin keskittynyt kahden ihmisen pyörittämä Etelä-Pohjanmaalainen musiikkialan yritys. He valmistavat äänikirjoja kokonaisuena pakettina äänittämisestä masteroituun tuotteeseen asti. ([eLiveMusic](#).)

4.1.1 Tekijänoikeudet

Tekijänoikeuslain 2 § mukaan:

Tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. (Tekijänoikeuslaki 2015/607, § 2.)

Mikäli painetusta kirjasta halutaan tehdä äänikirja, tarvitaan tähän kirjailijalta lupa. Kirjan julkaisemista varten tehdään yleensä kustannussopimus, jolla kirjailija luovuttaa kustantajalle oikeuden kirjan julkaisemiseen. Sopimuksessa huomioidaan yleensä myös erikseen julkaisumuoto, eli koskeeko oikeus painettua kirjaa, sähkökirjaa tai äänikirjaa, vai kenties kaikkia julkaisumuotoja. Asian on käytävä ilmi selvästi kustannussopimuksesta. Koska kuluttajien on mahdollista kuunnella teoksia rajattomasti aikaan perustuvissa pal-

veluissa, myös siitä kannattaa sopia tarkasti. Jotta kirjailija voi arvioida sopimuksen kannattavuutta, tulee tekijänpalkkiotilitykseen kirjata miten hänen teostaan on kuunneltu aikaan perustuvissa kuuntelupalveluissa. (Suomen Kirjailijaliitto.)

Kustantamon lupa voi olla siis rajoitettu tiettyihin formaatteihin tai sisällyttää kaikki jake- lussa olevat formaattivaihtoehdot. Celia-kirjastolla on kuitenkin Tekijänoikeuslain 17 § mukaan oikeus tuottaa äänikirjamateriaalia painetusta kirjallisuudesta ilman kirjailijan erillistä lupaa. (Kirjastot.fi 2017.)

Laitoksista, joilla on oikeus ääntä tallentamalla valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita näkövammaisille ja muille, jotka vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla (Kirjastot.fi 2017.)

Kirjailija ei silti jää korvauksetta, sillä kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto tilittää Celian tuottamista kirjoista korvauksen kirjailijalle (Kirjastot.fi 2017).

Myös käännökset tarvitsevat luvan alkuperäistekstin kirjoittajalta. Käännös lasketaan muunnelmaksi. ”Muunnelma syntyy, kun olemassa olevaan teokseen tehdään lisäyksiä, rajauksia, muutoksia.” (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto.) Käännösteoksissa kääntä- jällä on oikeudet käännökseensä siinä missä alkuperäisellä kirjailijalla on oikeudet omaan tekstiinsä (Nieminen 2009).

Äänikirjojen kuluttajat kuuntelisivat mielellään kirjoja ilmaiseksi. Tämä tuli esille myös ky- selytutkimuksessani. Ilmaisia kirjoja voi tuki lainata esim. kirjastoista, ja monet palvelun- tuottajat tarjoavat ilmaisen kokeiluajanjakson, mutta myös muutamia ilmaispalveluita on olemassa. Tosin varsinkin suomenkielisiä teoksia löytyy vähänlaisesti ilmaiseksi ladatta- vina.

Jonkin verran ilmaisia äänikirjoja löytyy esimerkiksi Librivox.org -sivustolta. Tekijänoi- keuksista johtuen siellä on tarjolla vain sellaisia kirjoja, joiden tekijänoikeuksien suoja- aika on jo päättynyt. (Kirjastot.fi 2008.) Suoja-aika on Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan 70 vuotta tekijän kuolemasta (Tekijänoikeuslaki 2015/607, § 43).

Ilmaisia äänikirjoja voi löytää nykyään myös mm. YouTubesta ja vastaavista palveluista. Tekijänoikeuksien takia esim. YouTubesta poistetaan sellaiset sinne ladatut äänikirjatal- lenteet, jotka rikkoisivat tekijänoikeuksia. Poistosta huolehtii Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus. (Mäki 2019.)

4.1.2 Äänikirjojen lukijat

Purkaessani kyselytutkimukseni tuloksia, huomasin, että lukijoiden merkitys nousi voimakkaasti esiin. Halusin nostaa äänikirjojen lukijat ja lukijääänet omaksi luvukseen. Tämä osa-alue kiinnosti myös siksi, että olen tutkinut, opiskellut ja opettanut äänenkäyttöä sekä puheviestintää ja tehnyt erilaisia puhe- ja äänitöitä itsekin. Kävimme läpi äänenkäyttöä muutamaan otteeseen myös näiden opintojeni aikana, mm. radiotoiminnan opintoihin liittyen. Äänikirjojen kuluttajat painottivat vastauksissaan pitkälti samoja asioita. Näitä olivat mm. selkeä artikuloiminen, läsnäolon tuntu, eläytyminen ilman näyttelemistä, rauhallisuus, luettavaan tekstiin ja asiayhteyteen sopiva puhetyyli sekä puhutun asian sisäistäminen. Lisäksi kuuntelijat mainitsivat positiivisiksi asioiksi myös tumman ja pehmeän äänensävyyn, lukijan sukupuolesta riippumatta.

Äänikirjatuotannon aloittaminen Suomessa herätti heti kiinnostusta, ja niiden lukijoiksi saatiin hyvin vapaaehtoisia. Ensimmäisten kirjojen äänitys alkoi äänikirjatoimikunnan johdolla Tandbergin magnetofonilla vuonna 1955. Ensimmäinen varsinainen äänikirjojen äänitysstudio perustettiin kaksi vuotta myöhemmin. Tällä studiolla oli kuitenkin teknisesti heikot ja vanhentuneet äänityslaitteet, ja Sokeain Keskusliitto suoritti valtakunnallisen keräyksen voidakseen parantaa tilannetta. Vuonna 1963 keräyksen tuotolla pystyttiin perustamaan uusi studio uusine laitteineen, lisäksi lukijoille alettiin maksaa palkkaa. Lukijoita oli sen verran paljon tarjolla, että heidän valintaansa pystyttiin tarkastelemaan tarkemmin. (Keravuori 1990, 109–110.)

Monet ovat tänäkin päivänä halukkaita lukemaan äänikirjoja, ja eri tuottajilla onkin lukijoiksi haluaville omat kriteerinsä. Esimerkiksi Silencio vaatii lukijoiltaan näyttelijäkoulutuksen. He painottavat, että työn tilaaja saa toki itse valita haluamansa lukijan, mutta valinta tapahtuu valmiiksi kootusta lukijajoukosta. (Silencio.)

Myös moni muu tuottaja arvostaa näyttelijätaustaa ja äänenkäytön ammattilaisuutta. Tämä on täysin ymmärrettävää, sillä lukijan täytyy pystyä mm. tuomaan äänikirjoihin ilmeikkyyttä sekä luomaan tunnelmia pelkillä pienillä äänen vivahteilla. Näyttelijöiltä ja äänityön ammattilaisilta tämä usein luonnistuu. Äänenkäytön ammattilaisten suosiminen on siinäkin mielessä ymmärrettävää, että kouliintuneen äänityöläisen ääni kestää lukusesioita paremmin, ja äänestä saadaan usein myös enemmän esiin erilaisia sävyjä ja syvyyksiä. Lisäksi tottuneelta lukijalta useimmiten myös puheen rytmitys ja hengityksetkin

sujuvat ketterästi. Toki on sellainen vaara, että lukijana toimiva näyttelijä on äänikirjan kuuntelijan mielessä leimautunut liian vahvasti johonkin tiettyyn muuhun rooliin. Tällöin kuuntelukokemus voi vääristyä ja jopa hämmentää. Joskus lukija saattaa myös ylinäytellä, jolloin kuuntelija voi kokea seuraavansa ennemminkin kuunnelmaa kuin äänikirjaa.

Bibbidi Bobbidi Book –blogin bloggaaja Laura on listannut viisi asiaa, joita hän pitää äänikirjojen lukijoissa hyvinä asioina. Hänen mielestään lukijan äänen tulee olla rauhallinen ja miellyttävä, lukutavan eloisa ja ääntämisen uskottavaa. Omaelämäkerroissa hän suosii kirjoittajan omaa ääntä sekä painottaa, että kirjasarjojen lukijan tulisi pysyä samana läpi koko sarjan. (Kuivalahti 2018.)

Vuonna 2017 Elisa Kirjan asiakkailleen tekemässä kyselyssä asiakkaat valitsivat parhaaksi äänikirjan lukijaksi Vesa Vierikon. Muita suosittuja lukijoita ovat muun muassa Krista Kosonen, Vuokko Hovatta, Ville Tiihonen ja Sanna Majuri. (Luikku 2018.)

Bookbeatin Sari Forsström nostaa lukijoista esiin edellä mainittujen lisäksi Jukka Pitkäsen, näyttelijän, joka paljon positiivista palautetta. [SIC] (Luikku 2018.)

Kysyin kyselytutkimuksessani, millainen on hyvä äänikirjan lukija? Esille nousivat jo aikaisemmin mainitsemani ominaisuudet ja seikat, joita osasinkin odottaa ihmisten vastaavan. Yhteneväisiä kommentteja olivat myös vieraiden kielten oikein lausuminen ja lukijäänen pysyminen samana koko kirjasarjan läpi, sekä toivomukset, että mahdollisuuksien mukaan kirjailijat lukisivat itse teoksiaan ja elämäkertakirjallisuuskirjat olisivat kohdehenkilön lukemia. Lukunopeudesta moni oli samaa mieltä, että sillä ei ole kovinkaan suurta merkitystä. Tämä perusteltiin sillä, että kuuntelunopeutta pystyy itse säätämään. Monen vastaajan mielestä äänen tuli olla vivahteikas ja eläytyvä, mutta ei missään nimessä ”näytelty”. Tosin juuri eläytymiseen liittyen tuli myös paljonkin eroavaisuuksia. Osa toivoi hyvin hillittyä ja erittäin neutraalia lukutapaa, osa toivoi paljon reilumpaa eläytymistä. Osa koki, että näyttelijät ovat hyviä lukijoita, ja moni vastaavasti toivoi, että kuulisi enemmän uusia lukijääniä, sillä näyttelijöillä oli heidän mielestään usein jo ”puhki kulutettu” ääni. Eri mieltä oltiin myös murteista. Osa kommentoijista toivoi kuulevansa paljon murteita ja osa painotti, että haluaa kuulla vain yleiskieltä. Jotkut olivat kommentoineet lukijäänen lisäksi myös muuta ääntä sisällössä. Vastauksissa oli eroja myös siinä, että jotkut pitivät tehosteista ja toiset eivät voineet sietää niitä. Myös musiikkia toivottiin, mutta toisaalta myös mainittiin, että äänikirjoissa ei missään nimessä saa mitään

muuta kuin puhetta. Sanoisin, että samalla kun lukijan versio luettavasta kirjasta on yhdenlainen tulkinta, niin samoin kuuntelukokemus on viime kädessä yksilöllinen asia, joka herättää kullekin omat mieltymyksensä. Alla vielä muutamia poimintoja saamistani vastauksista.

”Hyvä lukija osaa eläytyä ja tempaa mukaansa ja mielenkiinto säilyy.”

”Murteet tulisi osata hyvin jos niitä tulkitsee. Usein kuulee että lukija ei tiedä mitä lukemansa sanat oikeasti tarkoittavat ja silloin syntyy kiusallinen kuuntelutilanne.”

”Äänikirjassa lukija on minulle aina tärkein. Saatan kuunnella kehnohkoakin kirjaa pelkästään hyvän lukijan takia.”

”Arvostan valtavasti hyvää ääninäyttelijää, joka pystyy muuttamaan ääntään ja murrettaan eri hahmoihin sopivaksi.”

”Erja Manto, Jukka Pitkänen, Anna Saksen, Krista Putkonen-Örn.”

”Pidän rauhallisesta, tasaisesta lukijasta, joka kuitenkin eläytyy lukemiseen jossain määrin. Matalampi ääni miellyttää usein korkeampaa enemmän.”

”Jenkki-versioissa menee dramatisointi joskus lukijoilla yli.”

”Pidän lakonisista lukijoista, joiden ääntä on kiva kuunnella.”

”Lukija vaikuttaa 80 % kuuntelenko vai jääkö kesken. Hyvä lukija on eleetön ja luonteva, rauhallinen. Ymmärtää tekstin rytmin, sävyn ja intonaatiot. Tehosteäännet ja eläytymiset kuuluvat kuunnelmiin, eivät äänikirjoihin.”

”Ei liikaa eläytymistä, ei tehosteääniä todellakaan, eikä murteita vaan yleiskieltä.”

”Jos lukija ei miellytä, en kuuntele kirjaa.”

4.2 Äänikirjojen myynti

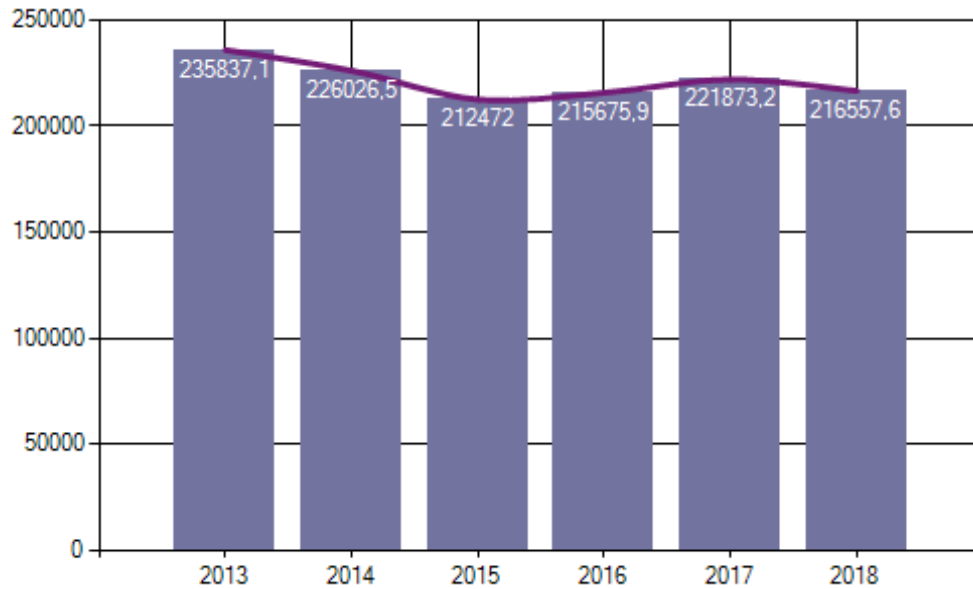
Myyntilukuja on hieman hankala verrata toisiinsa, ja aihe herättääkin välillä tiukempiakin keskusteluja.

Uutisia kirja-alan lamasta tai menestymisestä on vaikeaa tulkita. Kirja-ala ei ole päässyt selvyyteen siitä, mitä tilastoja voisi käyttää yhtenevänä ja alaa oikein kuvaavana. Ongelma on siinä, että eri toimijoiden tilastot mittaavat hieman eri asioita. Kustantamoiden edustajat ja kirjakauppiat ovat jossain määrin tukkanuottasilla aina kun uudet luvut myynneistä tulevat. Kirjakauppaliiton luvut osoittavat kokonaisymyynnin kasvaneen alkuvuonna lähes kaksi kertaa enemmän kuin kustannusyhdistyksen lukujen mukaan. Kirjakaupat ovatkin ilmeisesti purkaneet varastojaan alennusmyynnillä. Osan selittää myös se, että kustannusyhdistyksen pikatilastoissa alkuvuodesta ei ole mukana oppikirjojen myyntiä. Kirjakauppiaita edustava Kirjakauppaliitto julkaisee Mitä Suomi lukee -tilastoa kuukausittain ja seuraa vuosineljänneksen ja koko vuoden myynnin muutosta. Nämä tilastot ovat liiton mukaan todellista myyntiä kirjakaupoista lukijoille. Mutta kuukausittaiset myyntilistat eivät kuvaa myynnin muuttumista edellisvuodesta – ainoastaan kunkin ajan eniten myyviä kirjoja. Kirjakauppaliiton neljännesvuositilastot osoittavat pääasiassa muutoksen suunnan edellisvuoteen verrattuna. Kustannusyhdistys kerää sekin neljännesvuositilastoja ja koko vuoden tilaston. Nämä puolestaan kertovat kustantamoilta jälleenmyyjille lähteneiden kirjojen määrän ja arvon sekä kustantajien oman suoramyynnin. (Puttonen 2018.)

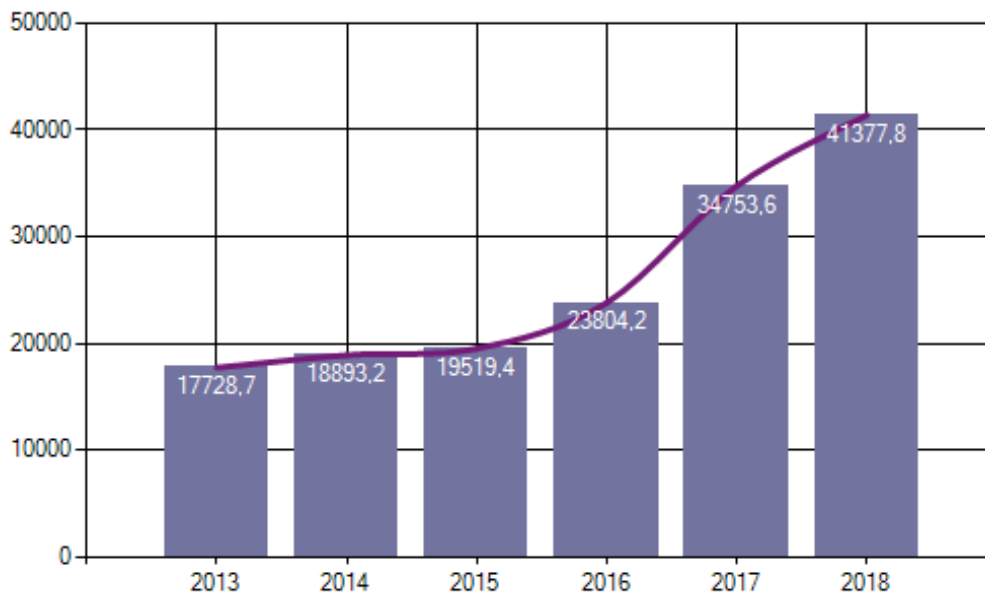
4.2.1 Kokonaisymyynnin kehitys 2013–2018

Seuraavilla sivuilla tuon esille lähivuosien myyntilukuja ja –tilastoja. Sähköisten kirjojen suosio (e-kirjat ja e-äänikirjat) on myynnin näkökulmasta katsottuna kasvanut vuosien 2013–2018 välillä todella hurjasti. Painettuja kirjoja myydään tosin silti edelleen huomattavasti enemmän kuin sähköisiä kirjoja, ja äänikirjat haukkaavat kokonaisymyynnistä vain hyvin pienen osan. Äänikirja ei ole siis näiden lukujen perusteella painetun kirjan välitön kilpailija, mutta niiden myynnin kasvu on kuitenkin huomionarvoinen asia.

Kuvio 2. Kokonaismyynti 2013–2018, painetut kirjat (Suomen Kustannusyhdistys 2019b).

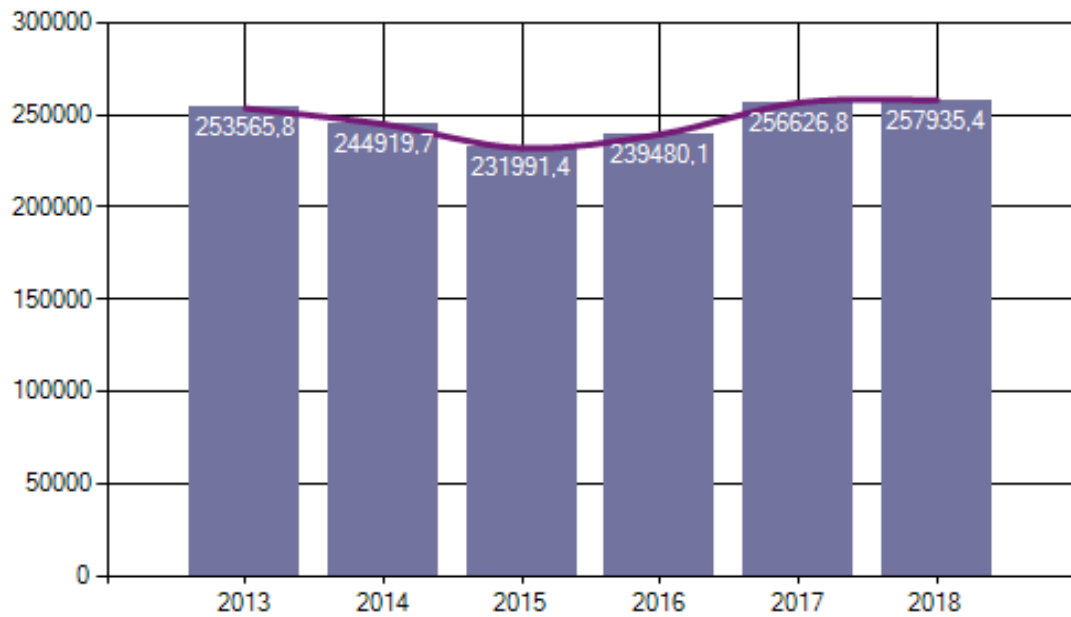

Kuvio 3. Kokonaismyynti 2013–2018, sähköiset julkaisut (Suomen Kustannusyhdistys 2019b).

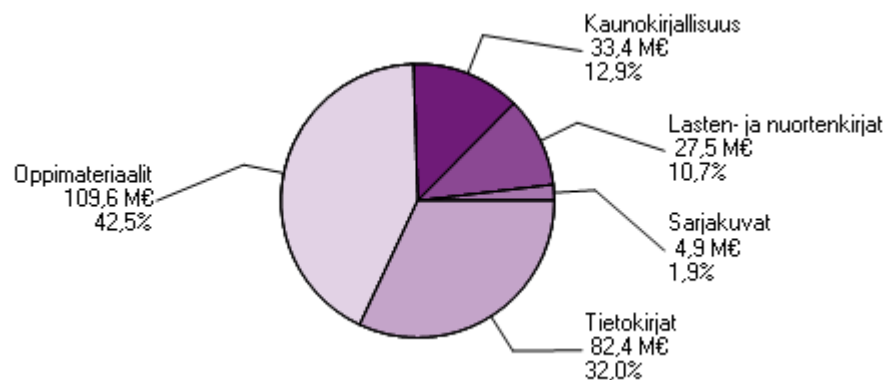
Suurin nousupiikki sähköisten julkaisujen myynnin kasvussa tapahtui vuonna 2017. Tuolloin niiden myynti kasvoi jopa 46 prosenttia. Painettujen kirjojen myynti kasvoi samaan aikaan vain 2,9 prosenttia. Kokonaiskasvu myynnissä oli tuolloin +7,2 %.

Kuvio 4. Kokonaismyynti 2013–2018, painetut kirjat ja sähköiset julkaisut yhteensä (Suomen Kustannusyhdistys 2019b).

4.2.2 Kirjojen myynnin jakautuminen kirjallisuuslajeittain vuonna 2018

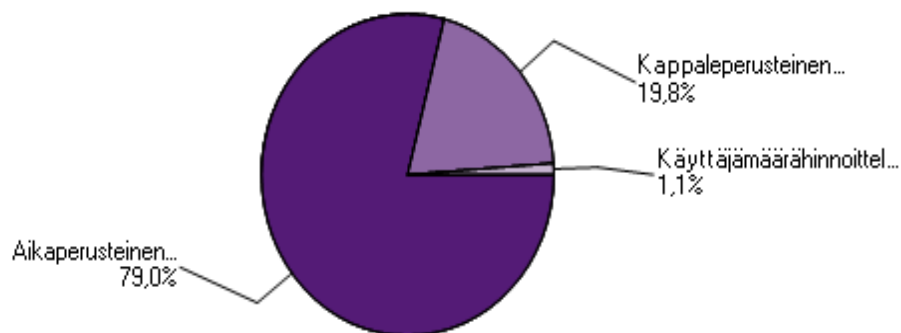
Kuvio 5. Painetut kirjat ja sähköiset julkaisut yhteensä vuonna 2018, arvonlisäveroton nettomyynti 257,9 M€ (Suomen Kustannusyhdistys 2019a).

4.2.3 Sähköisten äänikirjojen myynnit vuonna 2018

Äänikirjoja myytiin vuonna 2018 yhteensä 5 944 000,00 eurolla. Edellä mainittujen yhteismyynti on jakautunut kolmeen osaan seuraavasti: aikaperusteiselle hinnoittelulle 79,0 %, kappaleperusteiselle hinnoittelulle 19,8 % ja käyttäjämäärähinnoittelulle 1,1 %. (Suomen Kustannusyhdistys 2019c.)

Kuvio 6. Sähköisten äänikirjojen myynnit vuonna 2018 (Suomen Kustannusyhdistys 2019c).

Aikaperusteinen hinnoittelu on Spotify-tyyppinen jakelutapa. Jälleenmyyjä (esimerkiksi BookBeat, Nextory ja Storytel) tarjoaa lähinnä kuluttajille valikoimaansa sisältyvien sähköisten julkaisujen luku- tai kuunteluoikeutta aikaan (esimerkiksi kuukausimaksu) perustuvaa maksua vastaan. Kustantaja voi tarjota valikoimaansa samalla tavoin suoraan loppukäyttäjälle. **Kappaleperusteinen hinnoittelu** on yksittäisen teoksen, myös määräaikaiseen käyttöön tarkoitetun, myyntiä jälleenmyyjälle tai suoraan loppuasiakkaalle. **Käyttäjämäärähinnoittelu** tarkoittaa kirjastolle, yritykselle tai muulle taholle myytyä yksittäisen teoksen tai lajitelman kattavaa ryhmälisenssiä. (Suomen Kustannusyhdistys 2019d.)

5 Kyselytutkimus äänikirjojen kuluttajille

Tein opinnäytetyötäni varten Google Forms –ohjelmalla kyselytutkimuslomakkeen. Keräsin kyselyllä informaatiota tutkimuskysymyksiini, eli selvitin kuuntelijoiden kulutustottumuksia ja mahdollisia kehitystoiveita äänikirjojen suhteen.

Aluksi kysyin muutaman taustoittavan kysymyksen. Osaan sitä seuraavista kysymyksistä annoin valmiita vastausvaihtoehtoja. Kysymyksestä riippuen vastaaja pystyi valitsemaan joko yhden tai useamman vaihtoehdon. Loppuosa kysymyksistä oli ns. avoimia kysymyksiä, eli vastaaja sai kirjoittaa vastauksen vapaasti omilla sanoillaan. Laitoin lomakkeeseen mukaan myös pari kontrollikysymystä, jotta ne vahvistaisivat tulosten oikeellisuutta.

Testasin kyselyä muutamalla tuttavallani ennen sen julkaisemista, jotta näin toimiko kysely sekä teknisesti, että kysymysten asettelun kannalta haluamallani tavalla. Lisäksi kysyin jälkeinpäin tuttaviltani heidän mielipiteitään kyselyn pituudesta ja kysymysten asettelusta. Kyselylomakkeessani kysytyt kysymykset ovat tämän työn liitteenä.

Pyrin saamaan kyselyni paikkoihin, jossa se tavoittaisi äänikirjakuluttajia. Sovin eri äänikirja-/kirja-alan yritysten ja organisaatioitten kanssa, että voin laittaa tutkimuskyselylomakkeeni heidän nettisivuilleen ja/tai heidän sosiaalisen median sivuilleen. Kyselytutkimuslomake oli vastattavana useammassa eri paikassa. Jälkeinpäin pohdin, että yksi hyvä tavoitettava ryhmä olisi saattanut olla rekkakuskit. Tätä mahdollisesti suurehkoa asiakasryhmää en osannut ajatella vielä silloin kun julkaisin kyselyni vastattavaksi.

Suurin osa, yli puolet, vastauksista tuli eri paikoista facebookin kautta. Useampia vastauksia tuli Celian ja Helmetin facebook ryhmistä, lisäksi ryhmistä "kirja.fi", "Nyt puhutaan äänikirjoista" ja "Äänikirjat". Kyselyni oli sekä kaupallisten jakelijoitten, että ei-kaupallisten jakelijoitten ryhmissä, ja myös parissa yksittäisessä, erillisessä äänikirjaharrastajaryhmässä. Suuri osa facebookin kautta vastanneista ei tarkentanut vastaustaan, joten en tiedä tarkemmin missä he olivat kyselyyni törmänneet. Useat vastaajat ilmoittivat myös löytäneensä kyselyni kirjastojen eri sivustoilta (esim. kirjastot.fi, helmet.fi), mutta kirjastojenkaan kohdalla ei ollut kaikilla tarkentavaa informaatiota. Jotkut ilmoittivat saaneensa kyselyn sähköpostilla kollegoiltaan tai ystäviltään.

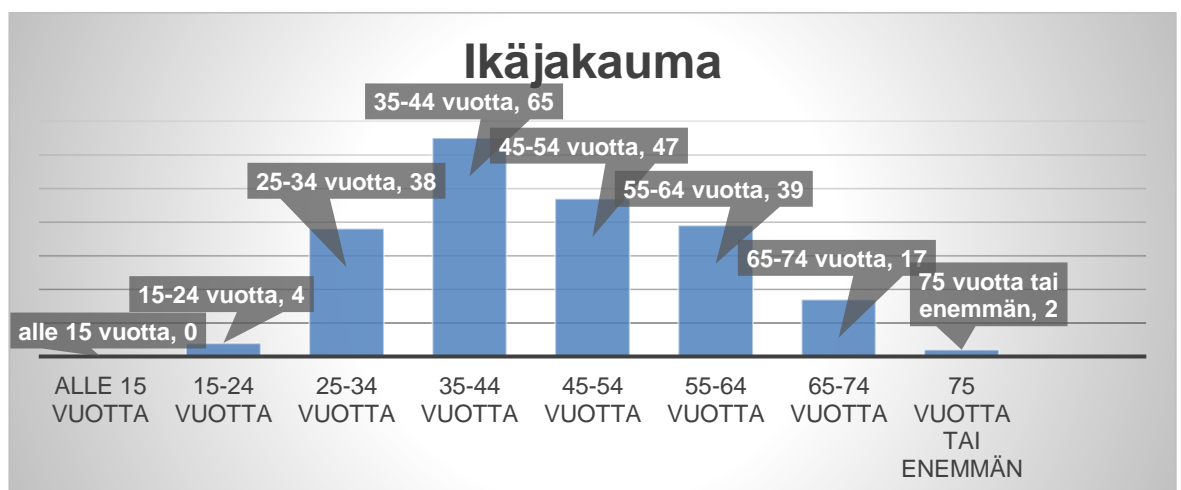
Lomake oli vastattavana äänikirjojen käyttäjille loka-marraskuun vaihteessa. Kysely toimi mielestäni hyvin, sillä asiallisia ja kattavia vastauksia tuli kyselyn lyhyeen esilläoloaikaan nähden hyvin. Vastaajia oli kaiken kaikkiaan 212 kappaletta. Samaan aikaan täytyy toki todeta, että Internetissä suoritettuun kyselyyn joutuu aina suhtautumaan pienellä varauksella ja tämän kaltaisesta ja kokoisesta tutkimuksesta ei voida suoraan vetää yleispäteviä johtopäätöksiä koskemaan kaikkia suomalaisia äänikirjakuluttajia. Suuntaa antavana informaatiolähteenä uskallan sanoa kyselytutkimukseni vastausten toimivan kuitenkin hyvin.

5.1 Kyselytutkimukseen vastanneiden taustatietoja

Kysyin tutkimuksessani ensin vastaajien taustatietoja. Vastaajista 182 ilmoitti olevansa naisia, eli kaiken kaikkiaan 85,8 %. Miehiä oli 22, eli 10,4 % vastaajista. Kahdeksan vastaajaa ilmoitti olevansa muunsukupuolisia (3,8 %).

Vastanneiden syntymävuodet jakautuivat vuosien 1934-1996 välille. Suurin ikäryhmä oli 35-44 –vuotiaat. Heitä oli 30,66 % kaikista vastaajista. 45-54 vuotiaita vastaajista oli 22,17 % ja 55-64 vuotiaita oli 18,40 %. Neljänneksi suurin ryhmä oli 25-34 vuotiaita (17,92 %), mikä sinänsä yllätti, koska olin itse ajatellut, että tämä ikäryhmä saattaisi olla jopa toiseksi suurin kuluttajaryhmä.

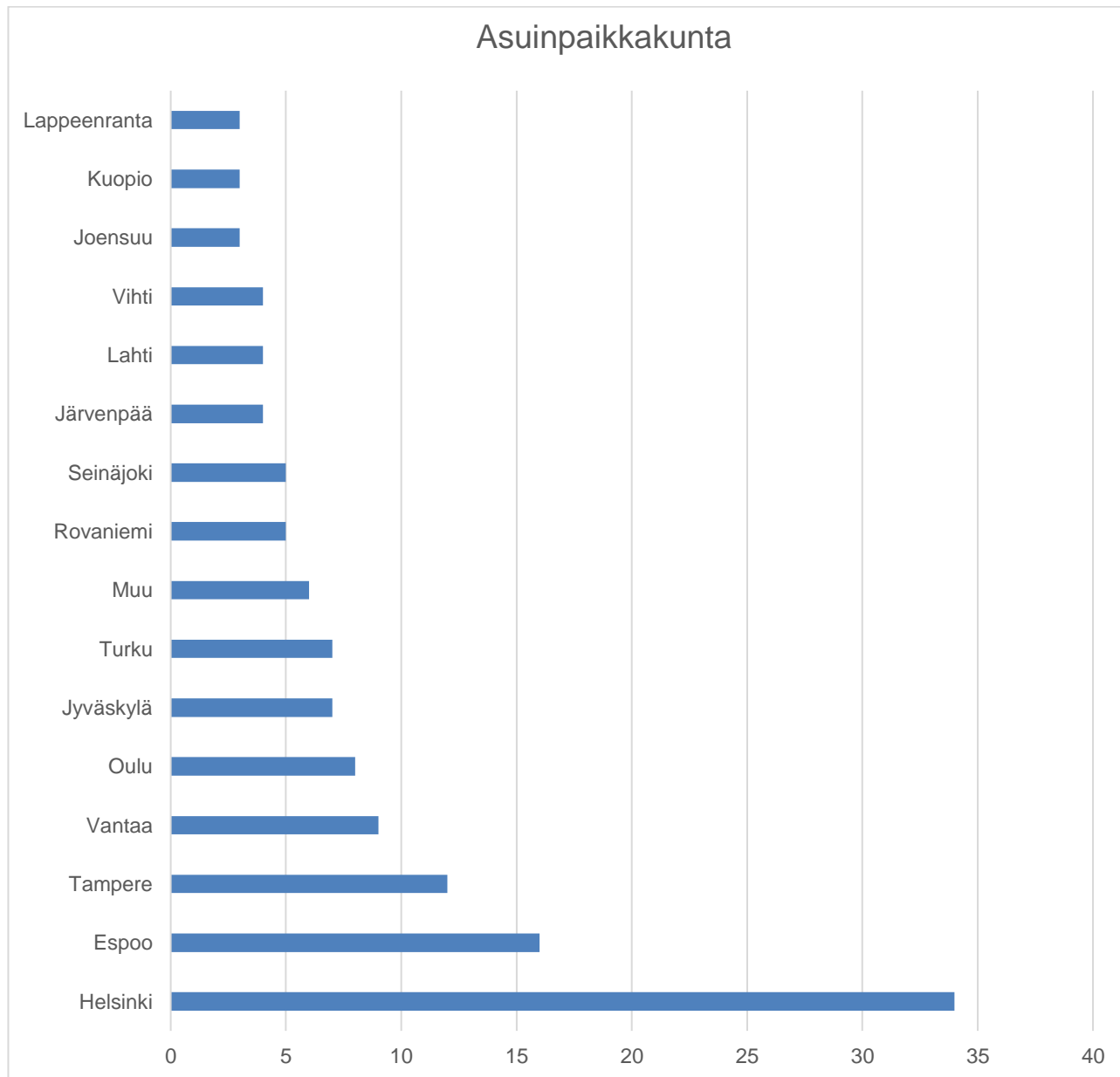
Kuvio 7. Kyselyyn vastanneitten ikäjakauma.

Seuraavaksi pyysin vastaajia kertomaan heidän asuinpaikkakuntansa. Vaihtoehtoina olivat (alasetoalikkossa) kaikki Suomen kunnat, sekä vastausvaihtoehto "muu", joka käytännössä tarkoitti, että vastaajan kotipaikka on Suomen ulkopuolella. Vastauksia tuli kaiken kaikkiaan 81 kunnasta, lisäksi 6 henkilöä vastasi kotipaikkakseen ulkomaat.

Vastaajia oli eniten Helsingistä (34) 16,04 %, toiseksi eniten Espoosta (16) 7,55 % ja kolmanneksi eniten Tampereelta (12) 5,66 %. Kaaviossa näkyy muita kuntia, joista vastauksia tuli useampia.

Kuvio 8. Seuraavista 16 kunnasta tuli eniten vastauksia.

Viimeiseksi taustatiedoksi kysyin vastaajien koulutustaustaa. Koulutustasokseen perusasteen ilmoitti vain 2 vastaajaa. Eniten vastaajissa oli ylempään korkeakouluasteen (72 kpl) ja alemman korkeakouluasteen edustajia (73 kpl).

Kuvio 9. Vastaajien koulutustaso prosentteina.

4. Koulutustasosi (Vastaa lähinnä oleva vaihtoehto):

212 vastausta

5.2 Kyselytutkimukseen vastanneiden kulutustottumuksia

Kysymykseen kuinka usein kuuntelet äänikirjoja, tuli vastauksia seuraavasti:

Päivittäin	77
Muutaman kerran viikossa	54
Kerran viikossa	1
Muutaman kerran kuukaudessa	21
Kerran kuukaudessa	6
Joitakin kertoja vuodessa	25
Harvemmin	20

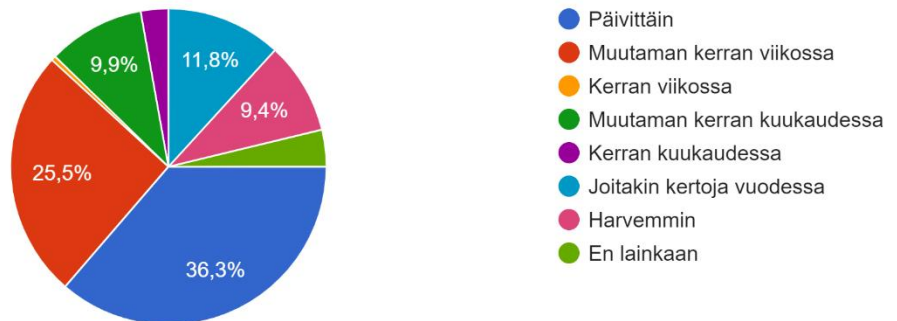
Suuri osa vastanneista kuuntelee äänikirjoja siis hyvin usein, yli kolmannes jopa päivittäin. Yli yksi neljänneosaosa muutaman kerran viikossa.

Alla vielä tulokset myös prosenttilukuina.

Kuvio 10. Vastanneitten äänikirjojen kuuntelutiheys prosentteina.

5. Kuinka usein kuuntelet äänikirjoja?

212 vastausta

Kysymyksen ”Millä laitteella kuuntelet äänikirjoja” vastaukset:

(Vastajat saivat valita useamman vaihtoehdon.)

	Usein	Silloin tällöin	Hyvin harvoin	En lainkaan
Puhelimella	144	19	17	32
Tabletilla	19	23	46	124
Pöytätietokoneella	2	9	24	177
Kannettavalla tietokoneella	3	22	35	152
MP3-soitin	9	9	17	177
CD-soitin	17	25	30	140
Celian äänikirjojen kuuntelulaite	5	2	5	200
Celian äänikirjojen kuuntelusovellus	18	1	10	183
C-kasetti	0	3	11	198
Muu	3	4	8	197

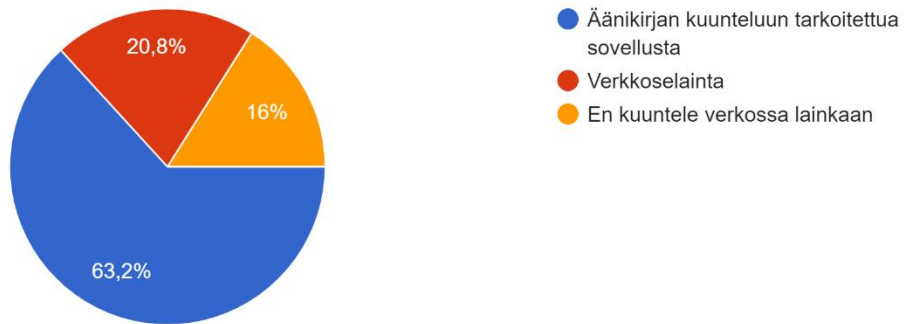
Puhelinta käytetään selkeästi eniten äänikirjojen kuuntelemiseen. Tutkimuksessa näkyvät myös Celian palveluiden käyttäjät. Celian kuuntelusovelluksella kuunteli melkein yhtä monta vastaajaa, kuin CD-soittimella tai tabletilla. Vähiten kuuntelua tapahtui C-kasetilla.

Suurin osa vastaajista (134), 63,2 % kertoi käyttävänsä äänikirjan kuunteluun sovellusta. Verkkoselainta käyttää (44) 20,8 % vastaajista.

Kuvio 11. Sovelluksen ja verkkoselaimen käyttäjien jakauma vastanneiden kesken.

6.1 Jos kuuntelet äänikirjaa verkossa, kumpaa käytät kuunteluun useammin?

212 vastausta

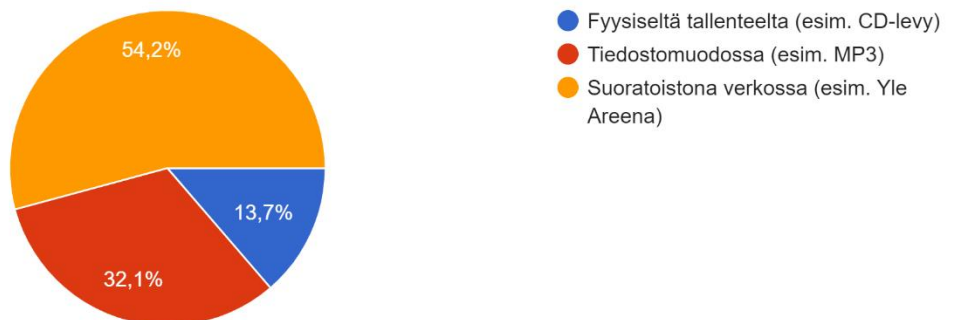

Yli puolet vastaajista kuuntelee äänikirjat suoratoistona verkossa (54,2 %). Tiedostomuodossa eniten kuunteli 32,1 % vastaajista. Fyysiseltä tallenteelta äänikirjansa nauttii 13,7 % vastaajista. (Vastauksia tähän tuli 190 kpl.)

Kuvio 12. Vastanneitten kuunteluformaattien jakauma prosentteina.

6.2 Kuuntelen äänikirjoja eniten:

190 vastausta

Missä kuuntelet äänikirjoja? (Vastaajat saivat valita useamman vaihtoehdon.)

	Usein	Silloin tällöin	Hyvin harvoin	En lain- kaan
Kotona	121	48	26	17
Mökillä tai vastaavalla vapaa-ajan asunnolla	30	44	37	101
Työmatkalla autossa (ajaessa tai kyydissä)	67	23	28	94
Vapaa-ajan matkalla autossa (ajaessa tai kyydissä)	51	58	38	65
Työmatkalla julkisessa kulkuneuvossa (linja-auto, juna, metro, raitiovaunu, lentokone, lautta jne.)	51	35	26	100
Vapaa-ajan matkalla julkisessa kulkuneuvossa (linja-auto, juna, metro, raitiovaunu, lentokone, lautta jne.)	55	51	36	70
Työpaikalla	12	13	40	147
Harrastepaikalla	15	17	28	152
Ulkona (ulkona liikkeessä tai muuten aikaa viettäessä)	64	59	25	64

Useimmin vastaajat kuuntelevat kotona (121 kpl) sekä työmatkalla autossa (67 kpl). Työpaikalla (147 kpl) tai harrastepaikalla (152 kpl) suurin osa vastaajista ei kuuntele lainkaan äänikirjoja.

Suomen äänikirjamarkkinoitten johtava äänikirjapalvelu, Bonnierin omistama BookBeat, julkaisi viime vuoden elokuun lopussa lehdistötiedotteen, jossa he kertoivat suomalaisille äänikirjakäyttäjille tekemästään kyselytutkimuksesta (BookBeat 2018).

Äänikirjoja kuunnellaan erityisen ahkerasti muiden arjen aktiviteettien ohessa ajankäytön tehostamiseksi. BookBeatin käyttäjistä suurin osa eli peräti 63 prosenttia kuuntelee äänikirjoja lenkkeillessä tai muun liikunnan parissa. Lähes yhtä suosittua on kuunnella äänikirjoja siivotessa tai muita kotitöitä tehdessä (61 % vastaajista). Äänikirjoja kulutetaan paljon myös julkisella liikenteellä matkustaessa (58 %) ja autoillessa (53 %). (BookBeat 2018.)

Tutkimukseni tulokset olisivat näin ollen samansuuntaisia BookBeatin tutkimuksen kanssa.

Seuraavaksi selvitin, millaisessa tilanteessa kuuntelijat äänikirjoja kuuntelevat. Myös tässä he saivat valita useamman vaihtoehdon halutessaan.

Vastausvaihtoehdot:

1. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla yksin, pelkkään kuunteluun keskittyen (esim. rentoutuessa, oman ajan tai tilan saamiseksi) (123 kpl, 58 %)
2. Kodin ulkopuolella, yksin, pelkkään kuunteluun keskittyen (esim. oman ajan tai tilan saamiseksi julkisessa kulkuneuvossa, työmatkalla autossa) (121 kpl, 57,1 %)
3. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla, yhdessä toisen/toisten kanssa (esim. iltasatu lasten kanssa tms.) (27 kpl, 12,7 %)
4. Kodin ulkopuolella, yhdessä toisen/toisten kanssa (esim. kerho tms.) (5 kpl, 2,4 %)
5. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla, jonkin askareen ohessa (esim. kotityöt, käsityöt tms.) (153 kpl, 72,2 %)
6. Kodin ulkopuolella, jonkin askareen ohessa (esim. käsityöt, jokin harraste tms.) (63 kpl, 29,7 %)
7. Kuntoillessa tai ulkoillessa (pihatyöt, kuntosali, lenkkeily, sienimetsä, kävely, koiran ulkoilutus) (125 kpl, 59 %)
8. Työmatkoilla (100 kpl, 51,9 %)
9. Vapaa-ajan matkoilla, lomamatkoilla (119 kpl, 56,1 %)
10. Opiskellessa (kuuntelen oppimateriaalia) (15 kpl, 7,1 %)
11. Opiskellessa ja/tai työtä tehdessä (en kuuntele opiskeluun tai työhön liittyvää materiaalia) (16 kpl, 7,5 %)

Edelliseen kysymykseen liittyen kuuntelijoilta kysyttiin tarkennukseksi missä edellä mainituista tilanteista he kuuntelevat useimmin (opastettiin vastaamaan numerolla 1.-11. tai muu)?

Kuvio 13. Pylväsdiagrammi kuuntelutilanteiden jakautumisesta.

Vastauksista on jätetty pois "Muu"-vastaukset, tosin niissäkin toistui eri tavoin kotioloissa ja työmatkoilla kuuntelu eniten. Kyseisiä vastauksia ei kuitenkaan voinut kategoroida varmuudella oikeisiin vaihtoehtoihin, joten näin paremmaksi jättää ne pois. Pois jätettyjä vastauksia oli yhteensä 29 kappaletta.

Äänikirjalajit, joita kuunneltiin:

	Usein	Silloin tällöin	Hyvin harvoin	En lainkaan
Jännitys- ja/tai rikoskirjallisuus	85	44	46	37
Fantasia- ja/tai tieteiskirjallisuus	28	62	53	69
Romanttinen ja/tai historiallinen kaunokirjallisuus	47	64	57	44
Tutkimuskirjallisuus	9	33	64	106
Hakuteokset ja/tai oppaat (esim. sanakirjat, käyttöoppaat, matkaoppaat, lakioppaat)	0	16	36	160
Oppimateriaalit	6	25	52	129
Yleinen tietokirjallisuus (esim. tiedekirjat, elämäkerrat, historiateokset)	53	70	44	45
Runous	2	16	53	141
Muu	22	21	28	141

Jännitys- ja/tai rikoskirjallisuus painottui selkeimmin. ”Muu”-vastauksia tuli jonkin verran. Poimin niistä, että muuta kuin mainittua kaunokirjallisuutta kuunteli 34, lasten- ja nuortenkirjallisuutta 14, kauhu-/yliluonnollisuuskirjallisuutta 3 ja kuunnelmia 2 henkilöä. Haastatteluita, aikakauslehtiä ja uskonnollista kirjallisuutta kutakin ilmoitti kuuntelevansa yksi henkilö.

Äänikirjat kuuntelijat hankkivat seuraavasti: (Useampi vaihtoehto valittavana)

	Usein	Silloin tällöin	Hyvin harvoin	En lainkaan
Ostan omaksi kirjakaupasta (kivijalkamyymälä)	1	3	26	182
Ostan omaksi verkkokirjakaupasta	9	13	33	157
Ostan omaksi muusta kivijalkamyymälästä	1	1	18	192
Ostan omaksi muusta verkkokaupasta	3	6	27	176
Ostan omaksi käytettynä (tuttaviltani, kirpputoreilta tms.)	2	6	17	187
Ostan omaksi muualta	1	2	19	190
Lainaan kirjastosta fyysisenä kappaleena (esim. CD-levy)	30	26	53	103
Lainaan kirjastosta verkon kautta	64	36	38	74
Lainaan tuttaviltani	2	4	20	186
Kuuntelen maksuttomasta verkkopalvelusta (Esim. Yle Areena)	52	56	41	63
Vuokraan/kuuntelen maksullisesta verkkopalvelusta	73	19	15	105
Lainaan/vuokraan muualta	20	5	17	170

Kuvio 14. Vastaajien suosimat maksutavat.

11. Mikä on mielestäsi paras maksutapa äänikirjojen kuuntelusta?

198 vastausta

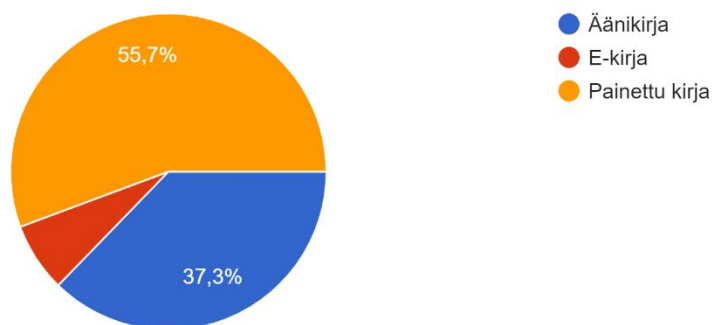
Vastaajat pitivät eniten kuunteluajan ostamisesta. Sen valitsi parhaaksi vaihtoehdoksi 58,6 % vastaajista. Kertamaksulla vuokraaminen sai kannatusta 14,6 %. Kertamaksulla ostaisi omaksi 13,1 % kuuntelujoista. 23 henkilöä haluaisi lainata kirjoja mieluiten maksutta.

Tähän tuli myös eräältä vastaajalta yksi kehitysehdotus: "Olen pitänyt Audiblen mallista, josta maksan tasaista jäsenmaksua, jolla saan kredittejä, joita voin käyttää haluamiini kirjoihin ja lisäksi ostaa alennettuun hintaan muita äänikirjoja halutessani."

Kuvio 15. Vastaajien suosima kirjamuoto.

12. Mikä kirjamuoto on sinulle mieluisin?

212 vastausta

Painettu kirja oli suurimmalle osalle mieluisin vaihtoehto. Sen valitsi 118 vastaajaa, eli 55,7 %. Äänikirja tuli hyvänä kakkosena. Sen valitsi 79 vastaajaa, eli 37,3 %. E-kirjaa piti parhaana vain 15 vastaajaa, eli 7,1 %.

Vastaajien perusteluita edelliseen valintaansa:

”Olen ollut lapsesta asti kova lukemaan, mutta muutama vuosi sitten sairastutuani en ole enää kyennyt lukemaan painettuja kirjoja. Löysin äänikirjat muutama kuukausi sitten ja olen onnellinen, että olen pystynyt taas jatkamaan lukuharrastusta. Lisäksi äänikirjat ovat omana taidemuotonaan mieluisia. Vaikka pystyisinkin lukemaan painettuja kirjoja, niin kuuntelisin silti mieluummin äänikirjoja.”

”Äänikirja on minulle lähes yhtä mieluinen kuin painettukin, joten olisin valinnut molemmat, jos olisi voinut. Painettu kirja on huomattavasti miellyttävämpi luettava kuin e-kirja, teen töitä kokoaikaisesti tietokoneella, joten en enää halua lukea ruudulta.”

”Pidän perinteisen kirjan käyttöjärjestelmästä, selailu, eteen- ja taaksepäin meno onnistuu, mieli pääsee kuvittelemaan kaiken, lukijan ääni ei häiritse, kirja tuntuu ja tuoksuu kivalta.”

”Voin tehdä samalla muuta tai lenkkeillä. Hyvä lukija nostaa teoksen uudelle tasolle, hyvä äänikirja menee "ihon alle" jopa enemmän kuin painettu kirja.”

”Voin keskittyä vain kyseisen kirjan lukemiseen. Äänikirjan kanssa saa tehdä muutakin eikä kuuntelua häiritse esim. kutominen, tiskaus, ruuanlaitto jne.”

”Uuden kirjan tuoksu. Fyysinen esine. Paras.”

”Esim. puhelimesta voi lukea missä vaan ja e-kirjoissa voi myös muuttaa fonttikokoa ja säätää valoisuutta.”

”Pidän painetusta kirjasta, sen lukemiseen keskittyy paremmin. Äänikirja vahva nro 2, sen avulla saa siivoamisestakin mukavaa.”

”Äänikirja on helpoin tapa nauttia kirjoista ja samalla voi esimerkiksi tehdä käsitöitä ja kirjan lukeminen on raskasta ja hidasta.”

5.3 Kyselytutkimukseen vastanneiden kehitysehdotuksia ja mielipiteitä

Kysyin äänikirjojen kuluttajilta mikä heidän mielestään tekee äänikirjasta hyvän ja mitkä taas ovat heidän mielestään mahdollisia kehityskohteita. Pyysin heitä ajattelemaan tässä yhteydessä äänikirjaa kokonaisuutena, johon kuuluu itse kirja sisältöineen, mahdollinen kuuntelulaite ja/tai kuuntelusovellus jne. Vastauksille ei annettu tässä eteen vaihtoehtoja, vaan vastaajat saivat kirjoittaa vastauksensa täysin vapaasti. Suurin osa vastaajista oli vastannut ilahduttavan kattavasti kommentoiden useampaa asiaa.

Vastauksissa toistui kautta linjain hyvin selkeästi kolme suurinta aihealuetta. Minut yllätti täysin, että jopa puolessa vastauksista painotettiin lukijan/lukijääänen tärkeyttä sen suhteen, mikä tekee äänikirjasta hyvän. Tämä siis ilman, että asiaa olisi esim. tuotu kysymyksenasettelussa esille. Lukijäääneen liittyvä kysymys oli kyllä mukana kysymyslistassani, heti seuraavana. Yllättävän moni kuitenkin oli jo tässä vaiheessa maininnut lukijääänen, vieläpä kaikkein tärkeimmäksi asiaksi. Lukijääni-kysymykseen liittyvät vastaukset löytyvät tarkemmin avattuna luvusta 4.1.2.

Seuraavaksi eniten, melkein sadassa vastauksessa, löytyi tekniikkaan ja teknologiaan liittyviä kommentteja. Vastauksissa toistuivat mm. sovellusten helppokäyttöisyys, äänen laatu, mahdollisuus kelaamiseen ja kuuntelunopeuden säätöön, kirjanmerkit sekä uniajastinominaisuus. Vastaajien kommentteja tähän aihepiiriin liittyen:

”Helppokäyttöinen sovellus, johon ei tarvitse erikseen joka kerran kirjautua ja joka muistaa kohdan johon jäätiin, helppo kelata hieman taaksepäin. Autossa cd-levy on kätevin, vanha soitin ei toista mp3-muotoisia.”

”Ellibs muistaa, mihin jäin, ei tarvitse laittaa ylös ja kelata, kuten cd:llä.”

”Mahdollisuus säätää nopeutta. Se ettei hukkaa kirjanmerkkiä (kuten Elisa Kirja tekee).”

”Olen kuunnellut kirjoja sekä kirjaston e-kirjapalvelusta että Storytelista. Kirjaston kirjoissa pidin erityisesti kuuntelusovelluksesta, jossa pystyi muuttamaan lukunopeutta ja kirja oli jaoteltu lukuihin, joten kelaaminen taaksepäin oli helpompaa.”

”Applikaation pitää toimia hyvin, olla selkeä ja helppokäyttöinen ja kirjojen lataamiseen ja offline-lukemiseen tulee olla mahdollisuus. Overdriven Libby on hyvä äänikirjasovellus.”

”Celia sekä kuukausimaksullisia sovelluksia on helppo käyttää koska ne on tehty simppeleiksi. Unitoiminto on omalla kohdalla tärkeä, ilman sitä olisi vaikea löytää kohtaa johon jäi...”

Sovelluksiin toivottiin vastauksissa myös aika usein helpompaa navigointimahdollisuutta ja tiedostopätkien haluttiin olevan lyhyempiä. Lisäksi toivottiin myös sitä, että äänikirjasta voisi vaihtaa kesken käytön kuuntelemisesta e-kirjan lukemiseen ja takaisin. Tämä toive toistui myös useissa keskusteluissa, joita kävin eri ihmisten kanssa ja joita luin tietoa etsiessäni esim. äänikirjaharrastajien facebook-ryhmistä. Esimerkki:

”Kirja pitäisi olla saatavana sekä e-kirjana että äänikirjana, ja vaihtelu niiden välillä sujuvaa, siten että pääset e-kirjan kohdasta samaan kohtaan äänikirjassa ilman hillitöntä selaamista. E-kirjaa pitää pystyä lukemaan pysty- ja vaakasuunnassa, siten että suunta vaihtuu itsestään, eikä sitä tarvitse itse säätää asetuksista.”

Myös formaatteihin liittyen tuli kommentteja. Useampi kymmen vastaajista toivoi, että CD-levyt säilyisivät vielä muiden formaattien rinnalla.

Kolmanneksi suurimpana aiheena esiin astui itse sisältö. Noin kolmasosa vastaajista kertoi vastauksessaan, että kirjan sisältö on asia, joka tekee äänikirjasta hyvän. Tämä ehkä hieman yllätti minut, sillä oletin itse, että sisällöllä olisi melkein poikkeuksetta vastaajille selkeästi suurin vaikutus. Luonnollisesti äänikirjan ”hyvän sisällön” ominaisuuksiksi vastattiin genre, aihe ja kirjailija. Esimerkkivastauksia sisältöön liittyen:

”Hyvin mietitty ja alussa kuvattu kehityskaari joko tarinassa tai varsinkin tietokirjassa, joka saa jatkamaan kuuntelua kirjan loppuun. Kuviot on luettu mukaan.”

”Mielenkiintoinen sisältö, ei mitään muita efektejä tai musiikkia, vain puhetta, selkeä äänimaisema eli taustalta ei saa kuulua melua.”

”Tärkeintä on kuitenkin tarina. Jos se ei ole kunnossa, ei tekniikka sitä pelasta.”

Muitakin kehityskohteita tuli esille, joista nousi hyvin usein esille saatavuus, erityisesti vielä kirjastojen kohdalla, mutta myös kaupallisten jakelijoitten kohdalla. Valikoimaa toivottiin monipuolisemmaksi moneen otteeseen.

Mukana oli myös seuraavanlaisia ajatuksia:

”Kaipaen teatterimaisia tunnelmallisia tuotantoja joissa on äänitehosteita yms. ja eri näyttelijöitä eri rooleissa.”

”Kaipaisin isompaa ihan fyysisten cd-levyjen valikoimaa. Taidan olla vanhanaikainen, kun en halua kuunnella mobiilisti, joten tämä lienee turha toive.”

”Sanoisin, että lukijoihin kannattaa satsata, luulisin, etten ole ainoa, joka jättää kirjan kuuntelematta huonon lukijan takia. Mainitsemani BookBeat ja Storytel ovat molemmat hyviä palveluja sisältöjen suhteen, mutta hintaa toivoisin edullisemmaksi. Storytelin sovellus on surkea, kaipaa kovasti uudistusta kun taas BookBeatin sovellus on erinomainen.”

”Maksullisilta palveluita toivoisin tietysti nopeampaa ja parempaa reagointia kirja-toiveisiin, sekä laajempaa valikoimaa tietokirjoja, nyt valikoima tuntuu painottuvan bestsellereihin ja elämäkertoihin.”

”Suora siirtyminen osasta toiseen.”

”Näkövammaisten tulisi saada alennusta äänikirjapalvelujen kuukausimaksuista, koska Celiassa todella pitkät tuotantoajat kirjoille. Celian alasajo taitaa olla edessä enemmän tai myöhemmin.”

”Aika dekkaripainoiteista on tarjonta ainakin maksullisissa palveluissa. Ja tietokirjapuolella valitettavasti selfhelp jyrää. Muutakin vois olla!”

”Vaihtaminen e-kirjan ja äänikirjan välillä sujuvaksi, niin että luettavana oleva kohta löytyy helposti kummastakin formaatista.”

”Liikaa eläytyvät lukijat ja äänitehosteet ym. kuuluvat mielestäni kuunnelmiin, eivät äänikirjoihin.”

”Tekijänoikeusmaksuasiat saatava kuntoon, korvaukset kirjailijoille.”

"Itselläni oli alkuun BookBeat-sovellus, mutta koin sen valikoiman niukaksi. Vaihdoin Storyteliin ja olen ollut tyytyväinen. Sovellukset ovat toimineet moitteetta."

"Käytän itse Celian äänikirjoja ja joskus tuntuu että valikoima on suunnattu mummoille. En välitä Nyyrikistä. Toivon historiallisia romaaneja ja klassikkojen uudelleen lukemista, vanhojen 70–80-luvun äänitteiden lukijat kuulostavat sen ajan teatterinäyttelijöiltä ja tahattoman koomisilta. Celiassa olisi hyvä olla oma "kirjahylly" jonne voi laittaa kirjoja talteen odottamaan lataamista. Myös toisten lukijoiden suosituksia olisi mukava lukea. Celia on mahtava palvelu meille näkövammaisille ja olen siitä valtavan onnellinen <3"

"Mikromaksut, mahdollisuus vuokrata vain yksi kirja kuukausimaksun sijaan. Kuuntelusovellukset, joissa helppo navigoida kappaleesta toiseen. Parempi saatavuus. Ammattimaiset lukijat."

"Sovelluksiin paremmat hakutoiminnot, ts. enemmän luokitteluja/tägejä tms."

"Kirjastoille pitäisi saada yhteinen e-kirjasto."

"Lukijan ei aina tarvitse olla julkisuuden henkilö, sillä joskus tuttu ääni voi muodostua rasitteeksi. On paljon hyvä-äänisiä tavallisia ihmisiä, joiden ääntä kuuntelisi mielellään."

"Pitkiä äänikirjoja ei usein ehdi kuunnella kirjaston e-kirjojen laina-ajalla (2 viikkoa). Kuukausi olisi hyvä aika."

"Kustantajilta voisi tulla enemmän vaihtoehtoja kirjastokäyttöön. Tekijänoikeuslain säädäntö pitäisi saada e-äänikirjojen osalta kuntoon mahdollisimman pian!"

"Mahdollisuus valita vaikka kahden eri lukijan väliltä, jos toinen ei miellytä voi kokeilla toista."

"Äänikirjaan tulisi päästä helpolla kirjastosta. Paras tapa olisi, mikäli äänikirjat, paperimuotoiset kirjat ja e-kirjat saataisiin samaan näkymään ja hakutulokseen asiakkaalle."

"Kirjojen hakutoiminto voisi tallettaa edellisen haun kirjailijan nimen hakukenttään."

"Tulisi satsata lukijoiden palkkaamiseen. Huono lukija pilaa hyvänkin kirjan. Enemmän valikoimaa kirjastoihin. Nythän useat kustantajat vetäytyvät kirjastolevityksestä."

"Fyysisiäkin kopioita olisi hyvä saada edelleen. En itse haluaisi siirtyä verkon kautta kuunneltaviin äänikirjoihin, mutta fyysisten kopioiden saatavuus alkaa olla melko huono."

"Lukijan merkitys on suurin mahdollinen. Hyvän kirjan saa lukija latistumaan ja hyvä lukija taas nostaa henkiin heikommankin opuksen."

"Saatavuus, kirjanmerkit, vaihtaminen äänikirjasta e-kirjaan lennossa, parempia lukijoita ja lukijoiksi "taviksia" eikä aina julkimoita. Toki on kiva jos kirjailija itse lukee, tai elämäkertakirjan kohde."

"En tiedä missä kaikkialla on käytössä näytepätkä, jonka voi kuunnella ennen kirjan lainaamista. Helmetin Libbyssä ainakin."

"Olen syvästi huolestunut kirjastolaitoksen asemasta tulevaisuudessa äänikirjojen tarjoajina. Olisi toivottavaa, että kirjasto saisi kirjan e-äänikirjana käyttöönsä kohtuullista korvausta vastaan, jotta kaikilla kansalaisilla olisi mahdollisuus maksutta kuunnella, vaikka eivät täyttäisikään Celian kriteerejä."

"Mahdollisuus nähdä, milloin kuunneltava luku on loppumassa, jotta kuuntelun voi lopettaa sopivaan kohtaan."

"Vahtikoira, joka ilmoittaa kun etsimäni kirja on saatavilla tai aiemmin lukemaltani kirjailijalta on tullut palveluun uusi kirja."

"Lukijaesittely ois kiva."

"Olisi kiva, jos äänikirja lahjakortteja saisi kaupoista samoin kuin esim. Netflixin kortteja saa."

"BookBeat on mahtava palvelu, mutta asun ulkomailla ja siihen ei kelpaa ulkomainen luottokortti. Olisi mahtavaa pystyä maksamaan yhtä kattavasta pääsystä suomenkielisiin teoksiin myös ulkomailta käsin."

"Kirjasarjat saataville julkaisujärjestyksessä ja sarjat tulisi merkata selvästi ja oikein, myös kategoriat tulisi olla aina oikein. Sovelluksiin mahdollisuus luoda useampi kuin yksi kirjalista (mahdollisuus lajitella kirjat tallennettaessa)."

"Lukija aina sama kun on kyse kirjasarjoista!"

”Storytelissä joitakin kirjoja voi kuunnella ja lukea itse sujuvasti vuorotellen. Kaikissa kirjoissa tämä ei toimi, mikä on tyhmää, koska haluaisin myös lukea kuunneltavaa kirjaa mahdollisuuksien mukaan itse (se on paljon nopeampaa kuin kuunteleminen).”

”Äänikirja tulisi aina julkaista samana päivänä kuin fyysinen kirja.”

”Mutta jos vaikka kuuntelusovelluksessa olisi helposti mahdollisuus hiljentää kaikki muut hälytysäänet puhelimesta, niin se olisi jo hyvä alku.”

”Ellibsistä kuunnellessa pitäisi voida valita jatkuva toisto tietyksi ajaksi esim. tunniksi. Hankalaa kun pitää aina olla painamassa seuraavaa osiota alkamaan parin minuutin välein.”

Edellä oli monipuolisia ja mielenkiintoisia ehdotuksia ja vinkkejä. Otin mukaan monta kommenttia, sillä halusin antaa kattavammin myös kuluttajille oman äänen.

Parikymmentä vastaajaa ilmoitti myös erikseen olevansa oikein tyytyväisiä palveluihin, tuotteeseen laitteistoiheen ja sovelluksineen tällaisenaan. Celia-kirjasto sai erikoiskiitoksenkin:

”Nyt on paremmin toimiva Pratsam reader tullut ja toimii, hyvä juttu!”

5.4 Tämän päivän äänikirjakuuntelijan ”tyyppiesimerkki”

Tutkimustulosten perusteella ns. tyypillinen suomalainen äänikirjan kuuntelija on vuonna 1976 syntynyt helsinkiläinen nainen, jolla on alemman korkeakouluasteen tutkinto. Hän kuuntelee äänikirjoja päivittäin kotonaan suoratoistona matkapuhelimensa äänikirjasovelluksella.

Eniten hän kuuntelee jännitys-/rikoskirjoja, joita hän hankkii maksamansa kuukauden mittaisen kuunteluajan puitteissa. Saattaa hän joskus lainata Internetin kautta kirjastonkin äänikirjoja. Hän pitää edelleen paljon myös painetuista kirjoista, vaikka äänikirjoja hänen käytössään runsaasti kuluukin.

5.5 Omia ja äänikirja-alan ammattilaisten ajatuksia äänikirjan tulevaisuudesta

Mitä enemmän tein tutkimusta ja tutustuin sekä tuotteeseen, että alaan, sitä enemmän ymmärsin, että äänikirja elää tällä hetkellä suurten muutosten alaista aikaa. Enkä usko, että muutokset rajoittuvat pelkkiin äänikirjoihin, vaan uskon, että seuraavan viiden vuoden aikana kirja-alalla nähdään ylipäättään jotain aivan uutta ja monet asiat muuttuvat. Joitain muutoksia tulee varmasti hyvinkin pian.

Tässä opinnäytetyössä en verrannut äänikirjaa ja painettua kirjaa sen enempää toisiaan vastaan, sillä äänikirjasta ei ainakaan vielä ole myyntitilastojen valossa painetulle kirjalle kilpailijaa. En usko myöskään, että painettu kirja tulisi katoamaan, sillä sitä selkeästi rakastetaan edelleen. Enemminkin voisin kuvitella, että painettujen kirjojen arvo, erityisesti vielä tunnearvo, tulisi nousemaan, ja painetuista kirjoista saattaisi tulla jopa entistä suositumpia keräilykohteita. En myöskään osaa nähdä e-kirjoja tai äänikirjoja toistensa tai painetun kirjan varsinaisina kilpailijoina, vaan voisin hyvin kuvitella, että eri formaatit toimisivat yhdessä, jopa toisiaan tukien. Etenevä digitalisaatio tuo kirjat yhä useampien ulottuville ja erilaiset lukemistavat voivat hyvinkin houkutella myös uutta asiakaskuntaa. Sitä kyllä pohdin, sekoittuvatko e-äänikirjat jossain vaiheessa Internetissä viihdykkeeksi niin, että kirja joutuu kilpailemaan kovasti muun ”nettiviihteen” kanssa? Vai sulautuuko se kenties verkkomaailmaan kivutta sisään ja yhä useampi ehkä valitseekin ajanvietteeseen äänikirjan, ajattelemta edes sen kummemmin, että kyseessä on varsinaisesti juuri ”kirja”?

Ajattelen, että äänikirja sopii tuotteena jollain tapaa hyvin tähän ajankuvaan. Ihmiset elävät nopeatahtisesti ja äänikirja sopii siihen sekä rauhoittavana elementtinä, että myös aikaa säästävänä. Samalla voi edelleen nauttia lukemisesta, kun tekee vaikkapa käsillään jotakin muuta tuottavaa. Aika on monelle tärkeä arvo, ja äänikirjoja kuluttavien ihmisten kanssa keskusteltuani olen huomannut, että monelta jäisi kirjat kokonaan väliin, jos he eivät kuuntelisi äänikirjoja, sillä heillä on harvoin aikaa ottaa kirja esille ja paneutua perinteiseen lukemiseen. Ajankuvasta puhuttaessa otan esille, että myös ympäristökyvykset ovat paljon tapetilla. Tämä lisännee osaltaan äänikirjojen suosiota. Digikirjahylly säästää myös tilaa. Teknologian huiman kehityksen takia sanoisin, että äänikirjakuluttajat osaavat nyt ja tulevaisuudessa myös vaatia äänikirjoiltakin enemmän.

Kirjastojen tilannetta seuraan mielenkiinnolla. Tällä saralla tulee olemaan varmasti myös aivan lähivuosina muutoksia. Valtakunnallista e-kirjastoa kaivataan kovasti. Äänikirjojen myynnin ja kuluttamisen nousu antaisi uskoa siihen, että kuluttajienkin toiveet valikoiman laajenemisesta toteutuvat, koskien niin kaupallisia kuin ei kaupallisiakin jakelijoita. Edessä odottavat muutokset ja yhteistyökuviot eri toimijoiden välillä toivottavasti tulisivat palvelemaan kaikkia asiakkaita tasapuolisesti.

Olen seurannut eri uutisoinneista, miten kustannusalan suuret toimijat ovat vastikään ostaneet pienempiä kustantajia. En osaa arvioida mitä tämä tuonee tullessaan. Veikata voisi niin moneen suuntaan. Pienten kustantamoitten kohdalla veikkaan erikoistumista. Nyt jo on nähtävissä viitteitä siitä, että myös omakustanteet ottavat tukevampaa jalansijaa. Toki tässä herää kysymys siitä, että pysyykö kirjojen laatu hyvänä? Toisaalta voihan omakustanteiden mukana tulla uutta, virkistävää ja mainiotakin materiaalia. Kirjoja tullaan ihan varmasti tekemään jatkossa kasvavassa määrin myös suoraan äänikirjoiksi. Mielestäni jo ympäristösyöt ja kustannustehokkuushalut veisivät siihen suuntaan. Sitä en osaa sanoa missä mittakaavassa, mutta suunta on varmasti sinne päin.

Veikkaan, että tekijänoikeuslakiin on tulossa seuraavien vuosien aikana muutoksia. En uskalla spekuloida tarkemmin millaisia muutokset tulevat olemaan, mutta painetta muutoksen ja ”päivittämisen” suuntaan on sen verran paljon, että varmasti jotain tapahtuu. Tekijänoikeuskorvauksiin odottaisin myös muutosta, ajatuksena, että valtion korvaukset kirjailijoille nousisivat. Tämä saattaisi tuoda mahdollisesti lisää valikoimaa myös kirjastoihin.

Ihmisten voimakas halu ilmaisiin äänikirjoihin nosti mieleeni ajatuksen siitä, tullaanko tulevaisuudessa taistelemaan enemmän piratismiin kanssa. Tästä en sen enempää löytänyt tietoa, kuin mitä kirjoitin opinnäytetyöhöni, mutta varmasti on myös mielenkiintoinen aihe seurattavaksi.

Tulevaisuutta on kyllä todella hankala ennustaa. Erityisesti kun äänikirjat ovat niin voimakkaasti sidoksissa teknologiaan ja tekniikkaan, jossa tällä hetkellä koko ajan edetään todella hurjaa tahtia. Esimerkiksi, luin erilaisia opuksia opinnäyttemateriaalia etsiessäni. Muun muassa kirjat ”Digitaalisen ja painetun rajalla” (Jari Paavonheimo, 2006) ja ”Kirja tienhaarassa vuonna 2020” (Kai Ekholm, Yrjö Repo; 2010) pohtivat kirjojen tulevaisuutta ja digitalisaatiota. Niissä oli hyvin mielenkiintoista pohdintaa, tosin e-kirjat olivat selkeästi äänikirjoja/e-äänikirjoja suuremmassa osassa. Sama ilmiö toistui muutamissa muissakin

saman aikakauden opuksissa, joten ilmeisesti vielä kymmenisen vuotta sitten äänikirjoista ei osattu odottaa aivan näin suurta menestystä. Moni asia noissa tulevaisuuden pohdinnoissa oli kohdallaan, mutta e-kirjan ja äänikirjan/e-äänikirjan suhde päättyi lopulta aivan päinvastaiseen tilanteeseen.

Sitä pelkään pahoin, että fyysiset tallenteet tulevat hiipumaan pois, paitsi kenties joillain erikoisryhmillä jotkin kuuntelulaitteistot ja formaatit saattavat jatkua käytössä. Mutta muuten veikkaan, että esim. CD-levyt eivät ole enää tarjolla kauaa. Moni kyselyyni vastanneista esitti toiveen, että CD-levytkin säilyisivät. Digitaalinen versio ei kuitenkaan kulu, siitä ei tarvitse valmistaa lisäkappaleita, sen laatu ei huonone juurikaan aikain saatossa, se ei vie tilaa ja formaatin käyttömahdollisuus alkaa olla melkein kaikkien ulottuvilla. Uusi muoto lienee kustannustehokkaampikin.

Kyselytutkimukseni vastauksissa oli paljon kommentteja lukijan eläytymisestä, ja myös tehosteäänistä. Siitä heräsi pohdinta, josko äänikirjojen alati kasvava suosio nostaisi myös kuunnelmat uuteen nousuun? Koen, että sekä kuunnelmat, että vanhemmat ja/tai vähemmän paperiversiona myydyt kirjat saavat tässä uuden mahdollisuuden, ja ylipäättään kirjan elinkaarikin pitenee.

Kuuntelusovellusten tai –laitteistojen kohdalla tulevaisuudesta en osaa antaa mitään arvioita, koska en tunne niitä juurikaan, mutta ammattilaishaastatteluissa tähän tuli hyviä ideoiteja.

Olen täysin varma, että äänikirjoja kehitetään eteenpäin ja niille tulee erilaisia oheistuotteita, kuten lukijaesittelyitä, ääninäytteitä ja muita vastaavia bonusmateriaaleja. Ammatteisilla oli ajatusta tästä myös.

Äänikirjakuluttajien keskusteluita seurattessani huomasin, että osa ihmisistä oli sitä mieltä, että äänikirjat ovat ihmisten psykofyysiselle kokonaisuudelle terve paluu oraaliin traditioon. Osa taas pelkäsi, että kadotamme luku- ja kirjoitustaitomme kokonaan jos äänikirjat valtaavat lisää alaa. Näenkin tulevaisuudessa lisää keskusteluita siitä, miten äänikirjan kuunteleminen vaikuttaa pitkällä tähtäimellä ihmisten luku- ja kirjoitustaitoon? Entä keskittymiskykyyn, tai taitoon purkaa, koota ja analysoida tietoja? Kuuntelemisen voisi ajatella aktivoivan aivoja ja jumppaavan muistia, toisaalta ymmärrettävästi kielioppisäännöt ja kirjoitusasut eivät jää mieleen samalla tapaa, kun tekstiä ei näe.

Vaikka sanavarasto kuunnellessa karttuisi, niin kirjoitustaito voisi osaltaan kenties heikentä. Eräs opettajani aikanaan sanoi, että ”kirjoittamaan oppii vain kirjoittamalla ja lukemaan vain lukemalla”. Voisiko siinä olla sen verran perää, että jos emme lue, niin luku- taitomme ja luetun ymmärtämisemme heikkenee jollain tavoin? Kuvittelisin, että pienelle lapselle kuuntelu voisi laajentaa sanavarastoa, ja suuremmalle lapselle sitten heikentää luku- ja kirjoitustaitoa. Tästä varmaankin on joku jo tehnyt tutkimusta, tai jos ei ole, niin siinä on myös yksi hyvä aihe jollekin.

Kysyin tutkimusteni lopuksi muutamalta äänikirja-alan ammattilaiselta, mitä he näkevät äänikirjojen tulevaisuudessa tapahtuvan seuraavan 1-5 vuoden aikana, ja onko heillä itsellään kenties joitakin kehitysideoita? Heidän vastauksissaan oli paljon samoja ajatuksia kuin kyselytutkimukseen vastanneilla, ja huomasin myös joidenkin omien ajatusteni kulkeneen samaa rataa. Tässä alla heidän vastauksiaan (heille esitetyt kysymykset ovat lisäksi opinnäytetyön liitteenä):

Helsingin kaupunginkirjaston informaattikko, Laura Kärpijoki

En usko, että arvonlisäveron muutos vaikuttaa merkittävästi e-äänikirjojen markkinaan. Sen sijaan kysyntä tuntuu kasvaneen merkittävästi, ja uskon, että kysyntä jatkaa lähivuosina edelleen kasvuaan, mikä heijastuu myös siihen, että kustantajat tuottavat entistä useammasta kirjasta myös e-äänikirjan. Uskon myös, että (ainakin aluksi) pelkästään äänikirjoina julkaistavat teokset saattavat yleistyä.

Kuukausimaksulliset palvelut näyttävät tällä hetkellä kovasti dominoivan markkinoita, voi olla, että tällä saralla saattaa tapahtua jotain uutta lähitulevaisuudessa.

CD-äänikirjat kuolevat todennäköisesti pois muutamassa vuodessa.

Myös kirjaston e-äänikirjojen lainaus jatkaa tasaista kasvuaan, kunhan kirjastoilla on jatkossakin jotain mitä lainata asiakkaille. Kirjaston e-äänikirjatilanteessa pidän huolestuttavana sitä, että osa kustantajista ei myy äänikirjojaan tällä hetkellä ollenkaan kirjastoille samaan aikaan kun CD-äänikirjojen kysyntä ja tarjonta ovat molemmat vähentyneet merkittävästi. Toivon kovasti, että valikoima kasvaisi. Valtakunnallinen e-kirjasto on mielestäni aivan mahdollinen tulevaisuusskenaario.

BookBeat Oy, Business Development Manager, Sari Forsström

Kaupallisen toimijan edustajana tarkastelen tätä ennen kaikkea yrityksen näkökulmasta. Näemme tulevaisuuden edelleen vahvan kasvun aikana, Suomessa ollaan sittenkin vasta löytämässä äänikirjat ja kirjojen kuunteleminen, valikoiman kasvukin on vasta alussa, vaikka toki äänikirjoja on jo nyt valtavasti paljon enemmän kuin siinä vaiheessa kuin aloitimme vuonna 2016.

Luultavasti toimijoita tulee lisää, niin äänikirjastudioita, -kustantamoja, jakelijoita. Digitalisaatio on toisaalta pitkällä, toisaalta etenee ja syvenee, joten teknisesti ja muutenkin vain muutos lienee pysyvää.

Ehdotuksia en oikein osaa kertoa, mutta edelliseen kysymykseen liittyen voinee pitää selviönä että muunkin tekniikan ja kehityksen puolella esiintyvät megatrendit kuten "buzzwordinä" toistuvat big data, AI, ääniohjaus jne. tulevat vaikuttamaan myös tällä puolella. Käytettävyyden ja sisältöjen liitostakin voisi varmaan puhua.

Kuluttajat toivovat ja odottavat tuotteilta erittäin hyvää käyttäjäkokemusta, mutta ilman haluttuja sisältöjä ei päästä eteenpäin. Ja sisältöpuolesta voi kai hiukan liestikin sanoa että toisaalta korostuvat varmasti tulevaisuudessakin kansainväliset suuret ilmiöt toisaalta yhä spesifimpi, paikallisempi ja jakautuneempi genresisältö.

Kustannusosakeyhtiö Otava, Liiketoimintapäällikkö, Noora Al-Ani

Arvonlisäveromuutos ei ole näkynyt kuluttajahinnoissa. Formaattit tulevat kehittymään paljon. Äänen ja kuvan yhdistelmiä tulee jo vuonna 2020. Koska markkina on kasvanut ja formaatit kehittyneet merkittäväällä vauhdilla, kukaan ei pysty enustamaan mitä viiden vuoden päästä tapahtuu. Todennäköisesti käytössä on formaatteja ja tapoja kuluttaa kirjallisuutta, josta emme osaa edes haaveilla tänään.

Suoratoistopalvelut, eli ns. lukuaikepalvelut, tulevat varmasti olemaan isossa roolissa, sillä se on käyttötavaltaan samanlainen kuin esim. tv- ja musiikkipalvelut.

Äänikirjojen myynti tulee kasvamaan Suomessa voimakkaasti vielä ennusteiden mukaan pari vuotta, jos seuraamme Ruotsin markkinan kehitystä. Senkin jälkeen markkina kasvanee, mutta hieman hitaammin.

Varmaa on, että tilanne markkinoinnin, valikoiman, äänitystekniikan ja saatavuuden suhteen ei ole sama kuin nyt. Markkina muuttuu ja kehittyy nopeasti, se tiedetään varmaksi. Mihin se muuttuu ja kuinka nopeasti ei ole kenenkään tiedossa ja spekulointi on loputonta.

Toivon, että jossain vaiheessa tekoäly mahdollistaa äänikirjan kuuntelun kuuntelijan valitsemalla äänellä.

Werner Söderström Osakeyhtiö, Asiakasmarkkinointipäällikkö, Petra Minn

ALV-muutoksen tärkein merkitys on tietysti se, että painetut kirjat ja sähköiset kirjat asetetaan nyt verotuksessa samalle viivalle. Alalla toimivilla kustantamoilla ja jälleenmyyjillä on nyt paremmat edellytykset panostaa äänikirjatuotantoon ja pitää samalla hintataso kohtuullisena kuluttajille. On vaikea keksiä mitään syytä sille, miksi kuluttajan pitäisi maksaa korkeampaa ALV:ää digitaalisessa muodossa olevista kirjoista.

Uskon (ja toivon) että suurimmat lähivuosina nähtävät muutokset kuuntelu-sovelluksissa tulevat liittymään sovelluksen personointiin ja kuuntelu-suositusten parempaan kohdentamiseen. Eli opitaan tarjoamaan yksittäiselle käyttäjälle osuvampia suosituksia ja kokemus äänikirjapalvelun käyttämisestä muuttuu henkilökohtaisemmaksi ja käyttäjälle houkuttelevammaksi. Äänikirjapalveluista tulee aidosti kirjojen Spotify- tai Netflix-palveluita, ei pelkästään liiketoimintamallinsa vaan myös käyttökokemuksensa kautta. Tämä ei tapahdu mitenkään automaattisesti, vaan vaatii järjestelmällistä kehittämistä ja toki myös kasvavaa datamäärää äänikirjojen kuuntelusta.

Äänikirjapalveluilla olisi mahdollisuus kehittyä myös aiempaa yhteisöllisemmiksi palveluiksi, eli sovelluksen sisällä voisi olla mahdollista seurata toisten kuunteluhistoriaa ja arvosteluita, tarjota kuunteluvinkkejä kavereille tai vaikka perustaa äänikirjalukupiirejä.

Itse näen äänikirjaformaattien kehityksen niin, että tietyt perusasiat eli hyvät, vetävät tarinat tulevat säilymään äänikirjoissa tulevaisuudessakin. Tarinoissa ja niiden kuuntelemisessa on jotakin niin yleisinhimillistä, ettei tätä pyörää tarvitse keksiä joka vuosi uudestaan.

Yksi aivan keskeinen muutos on se, että äänikirjapalveluiden avulla saadaan äänikirjojen kuuntelusta paljon tarkempaa dataa kuin perinteisten kirjojen lukemisesta on koskaan saatu. Tämä auttaa tunnistamaan sellaiset tarinat ja sisällöt, jotka oikeasti toimivat ja oikeasti koukuttavat kuuntelijat heti ensiminuuteilta lähtien, sekä toisaalta tunnistamaan kirjojen mahdolliset heikkoudet. Tuntamalla kuuntelijoiden tottumukset voidaan oppia kehittämään esimerkiksi tietokirjoista niin vetäviä, että kuuntelija malttaa käyttää vaikkapa 20 tuntia kuunnellessaan tarinaa ihmislajin esihistoriasta ja evoluutiosta.

Toki perinteisten äänikirjojen rinnalla tullaan varmasti näkemään vaikka mitä kokeilevia, pelillisiä tai kuuntelijaa osallistavia äänikirjoja. Rajat äänikirjojen ja muiden mediasisältöjen välillä tulevat tulevaisuudessa hälvenemään, eikä kaikille kuuntelijoille ehkä ole enää niin tärkeää, että kuunneltava sisältö on nimenomaan kirja. Ehkä äänikirjaan voisi yhdistää esimerkiksi AR- tai VR-tekniologiaa, esimerkiksi dekkaria kuunnellessa näkökenttäsi ilmestyykin karmivia videotehosteita tai lenkipolulla juostessasi henkilökohtainen äänikirjavalmentajasi kirittää vauhtia? Ja on toki paljon sellaisia asioita, jotka olisivat teknisesti mahdollisia toteuttaa jo nyt, mutta joita alalla toimivat alustat eivät vielä tue. Uskon silti, että lopulta sisältö ratkaisee, eli teknologiset kokeilut äänikirjojen kehittämiseksi eivät ole mikään itseisarvo.

Esimerkiksi Yhdysvalloissa samassa äänikirjassa saatetaan käyttää useampaa eri lukijaa ja lukijoilla on enemmän vapauksia dramatisoida luentaansa. Suomalaiset äänikirjojen kuuntelijat ovat perinteisesti vähän karsastaneet dramatisoitua tai eläytyvää luentaa, eli liiasta eläytymisestä tulee herkästi negatiivista palautetta. Tämä puoli äänikirjojen tuotannossa sekä kuuntelijoiden totumuksissa tulee toivoakseni kehittymään, eli vähitellen meilläkin totutaan ehkä vähän enemmän myös eläytyvään äänikirjaluentaan.

Musiikkia käytettäisiin suomalaisissa äänikirjoissa huomattavasti nykyistä enemmän, mikäli musiikkiin liittyvistä tekijänoikeuksista ja -korvauksista pystyttäisiin sopimaan ketterämmin, ilman että siitä aiheutuu esimerkiksi äänikirjojen jälleennyjille ylimääräistä hallinnointia ja byrokratiaa.

6 Lopuksi

Omat kokemukseni äänikirjoista tätä aiemmin ovat olleet lähinnä satunnaisia äänikirjan kuuntelukertoja. Pidän äänikirjoista, mutta minulla on harvoin mahdollisuus kuunnella niitä. Olen kuunnellut kirjoja Internetin kautta joko suoraan, tai lataamalla omalle koneelleni, ja kuuntelemalla sitten. Kuuntelen äänikirjaa mieluiten keskittymällä kuunteluun ja lepuuttelemalla samalla. Minulla on myös lämmin muisto ”äänikirjoista” lapsuudestani. Äitini luki aikanaan itse satuja ns. nauhoitettaville C-kaseteille, joita sitten kuuntelimme veljeni kanssa. Nämä löytyvät tallesta vieläkin. Kirjakustannusala ei ollut entuudestaan minulle niinkään tuttu. Äänityöt sitten taas olivat entuudestaan jonkin verran tuttuja, ja sieltä kautta kiinnostus nousikin aikanaan mm. äänikirjojen lukemista ja äänikirjoja kohtaan.

Tältä pohjalta, tutustuminen ja syvempi perehtyminen äänikirja-alaan ja äänikirjaan tuotteena on ollut mielenkiintoista ja avaavaa. Olen lyhyessä ajassa oppinut paljon mm. kirjastoalasta, kustannusalasta, äänikirja-alan erilaisista ohjeistuksista, säädöksistä ja sopimuksista, sekä alan tuotannosta. Kaikkea oppimaani en kirjoittanut opinnäytetyöhöni, sillä tarkoitukseni oli tehdä katsaus äänikirjoihin, jossa avaisin suomalaisten tämän päivän äänikirjojen kuluttajatottumuksia, ja tutkisin onko äänikirja nykyisenä tuotteenaan jo ”täydellinen”, vai olisiko kirjojen kuluttajilla joitakin mahdollisia kehitystoiveita. Lisäksi tarkoitukseni oli pohtia äänikirjojen tulevaisuutta sekä tuotteena, että tuote-/palvelukokonaisuuksina.

Alussa mietin, olisiko aiheeni kenties ennemminkin kirjallisuusalan tai kaupallisen alan opiskelijalle sopiva, saati että olisiko pitänyt valita aihe, jonka tuntisin ennalta paremmin. Päädyin kuitenkin jokaisen pohdinnan jälkeen suoraan tähän samaan aiheeseen. Päätin, että kiinnostukseni on sen verran kova, että tästä aiheesta opinnäytetyöni tulen tekemään. Kyllähän aihe ihan mukavasti sopii media-alankin opiskelijalle. Tutkimuskysymykseni olivat sen verran selkeitä minulle koko ajan, että aihe tai kysymykset eivät muuttaneet matkan varrella.

Ensin koin, että materiaalia löytyi niukanlaisesti, mutta mitä syvemmälle tutkimuksessani pääsin, sen enemmän jouduin lopulta jopa karsimaan asioita pois. Muutaman kurjan satumuksen summana minulla oli paljon ajateltua vähemmän aikaa työlleni, ja pelkäsin, että tiukka aikatauluni saattaisi haitata työn tekemistä, kuten esim. en ehtisi saamaan

vastauksia kyselytutkimukseeni tai haastattelupyyntöihini. Ilokseni kuitenkin kaikki kohtaamani ihmiset olivat innokkaina mukana auttamassa, ja vastaukset olivat monisanaisia ja antoisia. Aiheeni koettiin myös hyvin kiinnostavana ja ajankohtaisena.

Varsinaisia tutkimuksia äänikirjoista ja äänikirjatottumuksista, ainakaan sellaisia, joita olisin pystynyt hyödyntämään tässä työssäni, löytyi yllättävän vähän. Aivan opinnäytetyöni kirjoittamisen loppupuolella löysin kaksi äänikirjoja käsittelevää lopputyötä. Edellä mainitut lopputyöt ovat molemmat kirjallisuuden alan pro graduja. Laajuutensa mahdollistamana niissä pureuduttiin vielä syvemmin analysoiden äänikirjoihin. Toinen työ oli vuodelta 2008, Päivi Syrjäsen ”Äänikirja, lukija ja kuuntelijat 2000-luvun Suomessa”. Hän oli tehnyt myös työtään varten kyselytutkimuksen äänikirjojen kuluttajille heidän käyttötottumuksistaan. Toinen työ oli vuodelta 2014, Heidi Piipposen ”Äänikirja kehittyvänä mediumina”, jossa oli myös tehty kysely äänikirjoja kuunteleville. Kun pääsin vertailemaan omia tuloksiani heidän saamiinsa tietoihin, niitä oli aivan huikean kiinnostavaa lukea. Ihmisten tavat kuunnella äänikirjoja olivat monin tavoin pysyneet yllättävänkin samanlaisina ja erityisesti molemmilla kirjoittajilla oli aivan samankaltaisia ajatuksia ja huomioita, kuin mitä olin itse tehnyt. Mm. kuuntelupaikat ja tilanteet olivat verrattain samat, kuten myös genret. Myös muut mieltymykset olivat samankaltaisia, esimerkkinä lukijääniin kohdistuneet toiveet. Minut yllätti, että asetelma ei ollut sen enempää muuttunut ja kehittynyt. Molemmat työt olivat hyvin mielenkiintoisia ja minusta myös hyvin tehtyjä.

Kirja-alalla puhaltelevat lähiaikoina muutosten tuulet, ja aihepiiriin liittyen tulee olemaan varmasti antoisaa tehdä jatkossakin tutkimustyötä. Mielestäni opinnäytetyölläni sain selvitettyä vastauksia tutkimuskysymyksiini. Olen tyytyväinen, miten kyselytutkimukseni ehti muutamassa päivässä kerätä niinkin paljon asiallisia ja kattavia vastauksia ja sain kerättyä paljon tietoa ihmisten äänikirjakuluttamisesta. Sain lisäksi selvitettyä erilaisia kehityskohteita, ja myös hyvää pohdintaa äänikirjojen tulevaisuudesta. Jään mielenkiinnolla odottamaan, mitä alalla tapahtuu seuraavaksi!

Lähteet

BookBeat 2019. Lehdistöiedote. *Tuore suomalaistutkimus: Äänikirjat tehostavat ajan-käyttöä, mutta auttavat myös rauhoittumiseen.* < <http://www.mynewsdesk.com/fi/book-beat/pressreleases/tuore-suomalaistutkimus-aeaenikirjat-tehostavat-ajankaeyttoeae-mutta-auttavat-myoes-rauhoittumiseen-2666025>> (luettu 19.11.2019)

Celia 2012. Tiedotteet. *Äänikirjan tekeminen on kuin palapelin kasaamista.* ePressi. <<https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/aanikirjan-tekeminen-on-kuin-palapelin-kasaamista.html>> (luettu 27.10.2019)

Celia 2019. Tiedotteet. *Celian äänikirjoja tuotetaan jatkossa yhä enemmän yhdessä kustantajien kanssa – sopimus uusittu seuraavalle kaudelle.* ePressi. <<https://www.epressi.com/tiedotteet/kulttuuri-ja-taide/celian-aanikirjoja-tuotetaan-jatkossa-yha-enemman-yhdessa-kustantajien-kanssa-sopimus-uusittu-seuraavalle-kaudelle.html?block=5&customer=220>> (luettu 24.11.2019)

Celian historia. *Celia 120-vuotishistoriikki.* <<https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/celian-historia/>> (luettu 17.11.2019)

Celia äänikirjan lukijat. *Äänikirjan lukijat.* < <https://www.celia.fi/celia-asiantuntijana/aanikirjan-lukijat/> (luettu 5.11.2019)

Ekholm, Kai; Repo, Yrjö 2010 *Kirja tienhaarassa vuonna 2020.* Helsinki: Gaudeamus

Elinkeinoelämän keskusliitto 2019. *Alennettu verokanta sähköisiin julkaisuihin 1.7.2019 alkaen* <<https://ek.fi/ajankohtaista/hyoty tieto-yrityksille/2019/02/08/alennettu-verokanta-sahkoisiin-julkaisuihin-1-7-2019-alkaen/>> (luettu 7.11.2019)

eLiveMusic. Palvelut, *Äänikirjatuotanto.* <<https://www.elivemusic.fi/palvelut/aanituotanto/>> (luettu 1.11.2019)

Keravuori, Kirsi 1990. *Siannahkataulusta digitaalitekniikkaan.* Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Kirjastot.fi 2008. Kysy kirjastonhoitajalta, vastaukset. *Mistä saisi ladattua ilmaiseksi äänikirjoja, lasten tai nuorten mieluiten.* <https://www.kirjastot.fi/kysy/mista-saisi-ladattua-ilmaiseksi-aanikirjoja?language_content_entity=fi> (luettu 24.10.2019)

Kirjastot.fi 2017. Kysy kirjastonhoitajalta, vastaukset. *Saako kirjankustantaja teettää kustantamastaan kirjasta myös äänikirjan ilman erityistä sopimusta? Edellyttääkö äänikirjan teko lupaa kirjailijalta?* [SIC] <<https://www.kirjastot.fi/kysy/saako-kirjankustantaja-teettaa-kustantamastaan-kirjasta>> (luettu 1.11.2019)

Kuivalahti, Laura 2018. *VIISI ASIAA, JOISTA TUNNISTAA HYVÄN ÄÄNIKIRJOJEN LUUKIJAN.* <<https://bibobook.fi/2018/03/20/viisi-asiaa-joista-tunnista-hyvan-aanikirjojen-lukijan/>> (luettu 4.11.2019)

Luikku, Susanna 2018. *Pintaa syvemmälle: Äänikirjan nousu.* Apu. <<https://www.apu.fi/artikkelit/pintaa-syvemmalle-aanikirjan-nousu>> (luettu 2.11.2019)

Mäki, Markus 2019. *Tuhansia kotimaisia videoita poistettiin viime vuonna Youtubesta – Uusi laki vaikeuttaa tekijänoikeuksien valvontaa.* [SIC] Yle Uutiset. <<https://yle.fi/uutiset/3-10837259>> (luettu 27.10.2019)

Nieminen, Terhi 2009. *Myös käännös on teos – Kirjan kääntäjälle kuuluvat tekijänoikeudet yhtä lailla kuin kirjailijalle.* <https://ipinfo.fi/artikkeli/myos_kaannos_on_teos_kirjan_kaantajalle_kuuluvat_tekijanoikeudet_yhta_lailla_kuin_kirjailijalle/> (luettu 27.10.2019)

Paavonheimo, Jari 2006. *Digitaalisen ja painetun rajalla.* Vaajakoski: BJT Kirjastopalvelu.

Piipponen, Heidi 2014. *ÄÄNIKIRJA KEHITTYVÄNÄ MEDIUMINA. Katsaus äänikirjan historiaan, käyttäjäkokemuksiin ja tulevaisuudennäkymiin.* Pro gradu. Jyväskylän yliopisto, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pdf <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43349/URN:NBN:fi:jyu-201405081650.pdf?sequence=1>> (luettu 20.11.2019)

Puttonen, Seppo 2019. *Sähkökirjojen myynti kasvoi alkuvuonna*. Yle artikkeli. <<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/06/06/sahkokirjojen-myynti-kasvoi-alkuvuonna>> (luettu 15.10.2019)

Silencio. *Äänikirjat*. <<http://www.silencio.fi/aanikirjat/>> (luettu 29.10.2019)

Suomen Kirjailijaliitto. Kirjailijalle. *Kustannussopimus ja muut sopimukset*. <<https://kirjailijaliitto.fi/kirjailijalle/kustannussopimus-ja-muut-sopimukset/>> (luettu 25.10.2019)

Suomen Kustannusyhdistys 2019a. Vuositolastot. <<http://tilastointi.kustantajat.fi/PublicReporting/Yearly.aspx?specialReport=InANutshell&language=FIN>> (luettu 28.10.2019)

Suomen Kustannusyhdistys 2019b. Vuositolastot. <<http://tilastointi.kustantajat.fi/PublicReporting/Yearly.aspx?reportName=SalesHistoryGenresPrintAndDigital-C.xml&language=FIN>> (luettu 28.10.2019)

Suomen Kustannusyhdistys 2019c. Vuositolastot. <<http://tilastointi.kustantajat.fi/PublicReporting/Yearly.aspx?reportName=YearlySalesEurDigital-2017-6.xml&language=FIN>> (luettu 28.10.2019)

Suomen Kustannusyhdistys 2019d. Tilastojen lukuohjeita. <<http://tilastointi.kustantajat.fi/PublicReporting/Yearly.aspx?language=FIN>> (luettu 28.10.2019)

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto. Kääntäminen ja tulkkaus. *Tekijänoikeus*. <https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tekijanoikeus/> (luettu 25.10.2019)

Syrjänen, Päivi 2008. *ÄÄNIKIRJA, LUKIJA JA KUUNTELIJAT 2000-LUVUN SUOMESSA*. Pro gradu. Tampereen yliopisto, Taideaineiden laitos. Pdf <<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79659/gradu02928.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> (luettu 22.11.2019)

Tekijänoikeuslaki 2015/607, § 2. *Taloudelliset oikeudet*. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>> (luettu 25.10.2019)

Tekijänoikeuslaki 2015/607, § 43. *Tekijänoikeuden suoja-aika.* <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>> (luettu 25.10.2019)

Uusi Suomi 2013. *Korkeampi vero rasittaa: Äänikirjojen myynti vähenee.* <<https://www.uusisuomi.fi/uutiset/korkeampi-vero-rasittaa-aanikirjojen-myynti-vahe-nee/5c9b1d5c-55a9-30d4-8d14-e1726c0a88fc>> (luettu 25.10.2019)

Vero 2019. *Kirjojen ja lehtien arvonlisäverotuksesta.* <<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48354/kirjojen-ja-lehtien-arvonlis%C3%A4verotuksesta/>> (luettu (7.11.2019)

Wikipedia 2019. *Äänikirja.* <<https://fi.wikipedia.org/wiki/%C3%84%C3%A4nikirja>> (luettu 12.9.2019)

Haastattelut

Al-Ani, Noora 2019. Liiketoimintapäällikkö. Kustannusosakeyhtiö Otava. Sähköpostihaastattelu: 21.11.2019.

Forsström, Sari 2019. Business Development Manager. BookBeat Oy. Sähköpostihaastattelu: 21.11.2019.

Kärpijoki, Laura 2019. Informaatikko / suomenkielinen kirjallisuus. Kirjastoverkon yhteiset palvelut. Helsingin kaupunginkirjasto. Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala. Sähköpostihaastattelu: 21.11.2019.

Minn, Petra 2019. Asiakasmarkkinointipäällikkö. Werner Söderström Osakeyhtiö. Haastattelu: Sähköpostihaastattelu: 22.11.2019.

Kyselytutkimuslomakkeen kysymykset

Liitteessä on kyselytutkimuslomakkeessa käyttämäni kysymykset äänikirjojen kuluttajille mm. heidän äänikirjojen kulutustottumuksistaan, sekä mahdollisista kehitysehdotuksistaan äänikirjojen suhteen.

Kysely äänikirjojen käyttöön liittyen

Tämän kyselyn tarkoituksena on koota yhteen erilaisia äänikirjojen käyttökokemuksia ja selvittää tämänhetkisiä äänikirjojen käyttötapoja, sekä antaa äänikirjojen käyttäjille tilaisuus tuoda esille mahdollisia kehitysehdotuksiaan äänikirjoihin, kuten esim. äänikirjan sisältöön, lukusovelluksiin tai – laitteisiin liittyen.

Kysely tehdään anonymyminä, eikä vastaajia voida vastausten perusteella identifioida. Kysely on avoinna 5.11.2019 asti, ja se on esillä useilla eri Internet-sivuilla.

Kyselyn on tehnyt, vastaukset kokoaa yhteen ja tulokset analysoi Metropolia Ammattikorkeakoulun mediatuotannon opiskelija Kira Andersson. Tuloksia tullaan käyttämään osana opiskelijan opinnäytetyötä, sekä esille tulleita kehitysehdotuksia tarjotaan äänikirja-alan toimijoille.

Taustatietoja: *(*Pakollinen)*

- 1. Sukupuolesi: *** Nainen/Mies/Muu
- 2. Syntymävuotesi: *** (Kirjoita numeroin, esim. 1976, 1951)
- 3. Asuinpaikkakuntasi: *** (Valitse pudotusvalikosta)
- 4. Koulutustasosi: *** (Vastaa lähinnä oleva vaihtoehto)

Perusaste (perus-, keski- tai kansakoulu)

Keskiaste (lukio, ammattikoulu, ammatillinen perustutkinto, opisto)

Alin korkea-aste (esim. merkonomin/sairaanhoitajan tutkinnot, ei AMK-tutkintoja)

Alempi korkeakouluaste (AMK-tutkinnot ja alemmat korkeakoulututkinnot)

Ylempi korkeakouluaste (maisteritutkinnot ja erikoistumistutkinnot)

Muu

Äänikirjatottumuksiisi liittyviä kysymyksiä. (Valitse lähinnä oleva vaihtoehto.)

5. Kuinka usein kuuntelet äänikirjoja?*

Päivittäin

Muutaman kerran viikossa

Kerran viikossa

Muutaman kerran kuukaudessa

Kerran kuukaudessa

Joitakin kertoja vuodessa

Harvemmin

En lainkaan

6. Millä laitteella kuuntelet äänikirjoja?* (Voit valita useamman vaihtoehdon)

Usein Silloin tällöin Hyvin harvoin En lainkaan

Puhelimella

Tabletilla

Pöytätietokoneella

Kannettavalla tietokoneella

MP3-soitin

CD-soitin

Celian äänikirjojen kuuntelulaite

Celian äänikirjojen kuuntelusovellus

C-kasetti

Muu

6.1 Jos kuuntelet äänikirjaa verkossa, kumpaa käytät kuunteluun useammin? *

Äänikirjan kuunteluun tarkoitettua sovellusta

Verkkoselainta

En kuuntele verkossa lainkaan

6.2 Kuuntelen äänikirjoja eniten:

Fyysiseltä tallenteelta (esim. CD-levy)

Tiedostomuodossa (esim. MP3)

Suoratoistona verkossa (esim. Yle Areena)

7. Missä kuuntelet äänikirjoja? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

Usein Silloin tällöin Hyvin harvoin En lainkaan

Kotona Mökillä tai vastaavalla vapaa-ajan asunnolla

Työmatkalla autossa (ajaessa tai kyydissä)

Vapaa-ajan matkalla autossa (ajaessa tai kyydissä)

Työmatkalla julkisessa kulkuneuvossa (linja-auto, juna, metro, raitiovaunu, lentokone, lautta jne.)

Vapaa-ajan matkalla julkisessa kulkuneuvossa (linja-auto, juna, metro, raitiovaunu, lentokone, lautta jne.)

Työpaikalla Harrastepaikalla Ulkona (ulkona liikkuesssa tai muuten aikaa viettäessä)

8. Millaisessa tilanteessa kuuntelet äänikirjoja? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

1. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla yksin, pelkkään kuunteluun keskittyen (esim. rentoutuessa, oman ajan tai tilan saamiseksi)
2. Kodin ulkopuolella, yksin, pelkkään kuunteluun keskittyen (esim. oman ajan tai tilan saamiseksi julkisessa kulkuneuvossa, työmatkalla autossa)
3. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla, yhdessä toisen/toisten kanssa (esim. iltasatu lasten kanssa tms.)
4. Kodin ulkopuolella, yhdessä toisen/toisten kanssa (esim. kerho tms.)
5. Kotona tai vapaa-ajan asunnolla, jonkin askareen ohessa (esim. kotityöt, käsityöt tms.)
6. Kodin ulkopuolella, jonkin askareen ohessa (esim. käsityöt, jokin harraste tms.)
7. Kuntoillessa tai ulkoillessa (pihatyöt, kuntosali, lenkkeily, sienimetsä, kävely, koiran ulkoilutus)
8. Työmatkoilla
9. Vapaa-ajan matkoilla, lomamatkoilla

10. Opiskellessa (kuuntelen oppimateriaalia)

11. Opiskellessa ja/tai työtä tehdessä (en kuuntele opiskeluun tai työhön liittyvää materiaalia)

Muu:

8.1 Missä edellä mainituista tilanteista kuuntelet useimmin (vastaa numerolla 1.-11. tai muu)? *

9. Millaisia äänikirjoja kuuntelet? *

Usein Silloin tällöin Hyvin harvoin En lainkaan

Jännitys- ja/tai rikoskirjallisuus

Fantasia- ja/tai tieteiskirjallisuus

Romanttinen ja/tai historiallinen kaunokirjallisuus Tutkimuskirjallisuus

Hakuteokset ja/tai oppaat (esim. sanakirjat, käyttöoppaat, matkaoppaat, lakioppaat)

Oppimateriaalit Yleinen tietokirjallisuus (esim. tiedekirjat, elämäkerrat, historiateokset)

Runous

Muu

9.1 Jos valitsit kuuntelevasi myös muuta kuin yllä lueteltuja, niin täsmennä ystävällisesti mitä muuta kuuntelet?

10. Miten hankit kuuntelemasi äänikirjat? (Voit valita useamman vaihtoehdon) *

Usein Silloin tällöin Hyvin harvoin En lainkaan

Ostan omaksi kirjakaupasta (kivijalkamyymälä)

Ostan omaksi verkkokirjakaupasta

Ostan omaksi muusta kivijalkamyymälästä

Ostan omaksi muusta verkkokaupasta

Ostan omaksi käytettynä (tuttaviltani, kirpputoreilta tms.)

Ostan omaksi muualta Lainaan kirjastosta fyysisenä kappaleena (esim. CD-levy)

Lainaan kirjastosta verkon kautta

Lainaan tuttaviltani Kuuntelen maksuttomasta verkkopalvelusta (Esim. Yle Areena)

Vuokraan/kuuntelen maksullisesta verkkopalvelusta

Lainaan/vuokraan muualta

11. Mikä on mielestäsi paras maksutapa äänikirjojen kuuntelusta?

Kertamaksulla vuokraaminen

Kertamaksulla ostaminen omaksi

Kuukausimaksu tai vastaava (maksan jostain tietyistä kuunteluajasta, ei rajattua teosmäärää)

Muu:

12. Mikä kirjamuoto on sinulle mieluisin?* Äänikirja / E-kirja / Painettu kirja

12.1 Miksi kyseinen kirjamuoto on sinusta mieluisin?

13. Mitkä asiat tekevät äänikirjasta hyvän? (Ajattele koko kokonaisuutta, kuten mm. sisältöä, kuuntelusovelluksia, mahdollista kuuntelulaitetta jne.)

14. Millainen on mielestäsi hyvä äänikirjan lukija? (Vaikuttaako kuuntelukokemukseesi esim. lukijan äänen sävy, lukunopeus, eläytyminen, murteiden käyttö, tehoste-äänet tms.)

15. Mahdollisia kehitysideoitasi äänikirjoihin liittyen (Voit tähän kirjoittaa ideoitasi koko kuuntelukokemukseen ja äänikirjaan tuotteena liittyen, kuten esim. kirjojen aiheisiin, ja sisältöön, saatavuuteen, maksutapoihin, lukijoihin, kuuntelusovellusten toimintoihin jne. liittyen.)*

16. Kerrotko ystävällisesti vielä, mitä kautta löysit tämän kyselyn?*

Lämmin kiitos osallistumisestasi tutkimukseen! Muistathan vielä lopuksi painaa lähetä-painiketta.

Sähköpostihaastattelun kysymykset

Taustatiedoiksi pyytäisin, että kerrot minulle

- a) yrityksen/organisaation nimen, jossa toimit
- b) oman työnimikkeesi
- c) nimesi.

Huom! Jos et jostain syystä halua että mainitsen nimesi opinnäytetyössäni, niin ilmoita siitä minulle erikseen, kiitos.

1) Kuunteletko itse äänikirjoja? Kyllä/En.

(Halutessasi voit myös kertoa omista kulutustottumuksistasi, esim. missä, millaisissa tilanteissa, millä laitteella, missä formaatissa ja millaisia teoksia kuuntelet jne.)

2) Mitä näet äänikirjojen tulevaisuudessa (1-5 vuodessa) tapahtuvan?

(Tässä pyydän sinua ajattelemaan äänikirjoja laajasti. Esim. onko 7/2019 voimaan tulleella arvonlisäveromuutoksella jotain vaikutuksia? Tuleeko kuuntelusovelluksiin/-laitteisiin, alustoihin tai äänikirjaformaatteihin muutoksia? Millaisia? Näetkö kuuntelutottumuksissa, tilaus- ja/tai maksutavoissa muutoksia? Entä äänikirjojen myynti- tai lainausmäärissä? Miksi? Arveletko, että valmistuskustannuksiin, tekijänoikeuksiin, tekijänoikeuskorvauksiin, verotukseen tms. tulee lisää muutoksia? Miten näet äänikirjojen markkinoinnin tulevaisuudessa? Entä tuleeko kirjastojen laina-aikoihin, saatavuuteen/valikoimaan muutoksia, näetkö valtakunnallisen e-kirjaston tulevaisuudessa?)

3) Mitä kehitysehdotuksia itselläsi mahdollisesti on?

(Esim. sisältöjen, lukijoitten, tekniikan, sovellusten, laitteiston, alustojen, oheistuotteitten tai –palvelujen suhteen jne.)

4) Onko sinulla jotain muuta, mitä haluaisit vielä kertoa?